

**LOKALNA GRUPA
DZIAŁANIA
NADARZYN-
RASZYN-
MICHAŁOWICE**

Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2023-2027

Marzec 2025 r.

Spis treści

Rozdział I Charakterystyka partnerstwa lokalnego	4
I.1 Nazwa LGD i forma prawna	4
I.2 Opis procesu tworzenia partnerstwa.....	4
I.3 Opis struktury LGD.....	6
I.4 Skład organu decyzyjnego.....	6
I.5 Charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym	6
I.6 Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD.....	7
Rozdział II Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR.....	9
II.1 Opis obszaru LSR	9
II.2 Mapa obszaru objętego LSR	10
II.3 Opis spójności (społecznej, gospodarczej i środowiskowej) obszaru LSR.....	11
Rozdział III Partycypacyjny charakter LSR	15
Rozdział IV Analiza potrzeb i potencjału LSR	26
IV.1 Analiza potrzeb rozwojowych i potencjałów obszaru wdrażania LSR	26
IV.2 Określenie grup docelowych	29
IV. 3 Osoby w niekorzystnej sytuacji.....	30
IV.4 Analiza możliwości wsparcia przez LGD lokalnych i ponadlokalnych inicjatyw	33
Rozdział V Spójność, komplementarność i synergia.....	34
V.1 Opis zgodności i komplementarności LSR z innymi dokumentami planistycznymi/ strategiami.....	34
V.2 Opis sposobu integrowania różnych sektorów, partnerów, zasobów czy branż działalności gospodarczej w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć.	36
Rozdział VI Cele i wskaźniki	40
VI.1 Specyfikacja i opis celów, przypisanych im przedsięwzięć oraz uzasadnienie ich sformułowania w oparciu o konsultacje społeczne i powiązanie ich z analizą potrzeb i potencjału obszaru w zintegrowany sposób	42
VI.2 Przedstawienie celów z podziałem na źródła finansowania.	42
VI.3 Przedstawienie przedsięwzięć realizowanych w ramach RLKS, a także wskazanie sposobu ich realizacji wraz z uzasadnieniem.	42
VI.4 Przypisanie wskaźników do celów i przedsięwzięć w kontekście ich adekwatności do celów i przedsięwzięć oraz zgodności ze wskaźnikami dla programów, w ramach których planowane jest finansowanie LSR.....	43
Rozdział VII Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru.....	46
VII.1 Ogólna charakterystyka wewnętrznej organizacji pracy LGD, w tym przyjętych rozwiązań formalno-instytucjonalnych wraz ze zwięzłą informacją wskazującą sposób powstawania poszczególnych procedur, ich kluczowe cele i założenia.	46
VII.2 Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru zgodnie z wymogami określonymi dla programów, w ramach, których planowane jest finansowanie LSR z uwzględnieniem powiązania kryteriów wyboru z diagnozą obszaru, celami i wskaźnikami.....	47
VII.3 Innowacyjność i inkluzyjność w kryteriach wyboru operacji	48
Rozdział VIII Plan działania.....	50

Rozdział IX Budżet LSR	53
Rozdział X Monitoring i ewaluacja.....	55
X.1 Opis procesu monitorowania i ewaluacji.....	55
X.2 Sposób wykorzystania wyników z ewaluacji i analizy danych monitoringowych.....	57
Wykaz wykorzystanej literatury	58

Rozdział I Charakterystyka partnerstwa lokalnego

I.1 Nazwa LGD i forma prawna

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Nadarzyn-Raszyn-Michałowice jest stowarzyszeniem „specjalnym” posiadającym osobowość prawną, które powstało w 2015 r. z inicjatywy lokalnych samorządów, aktywnych organizacji pozarządowych, przedsiębiorców i mieszkańców. Swoim działaniem obejmuje trzy gminy: Nadarzyn, Raszyn oraz Michałowice. Zostało zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym w dniu 21 sierpnia 2015 r. pod numerem KRS: 0000571844. Jest stowarzyszeniem nie prowadzącym działalności gospodarczej. Nadzór nad Lokalną Grupą Działania Nadarzyn-Raszyn-Michałowice, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności sprawuje Marszałek Województwa Mazowieckiego. Nadrzędnym celem LGD jest aktywne działanie na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, poprzez aktywizację mieszkańców oraz włączenie ich w proces kreowania pozytywnych zmian w przynależnych gminach. Stowarzyszenie nie figuruje w ewidencji podatników podatku VAT ani nie jest podatnikiem VAT na mocy art. 15 i 113 ust. 1 ustawy o podatku od towarów i usług z dnia 11 marca 2004 roku (Dz. U. Nr 54, poz. 535 z późn.zm.) z uwagi na powyższe nie ma możliwości odzyskania podatku VAT.

I.2 Opis procesu tworzenia partnerstwa

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Nadarzyn-Raszyn-Michałowice powstało początkowo jako Stowarzyszenie dwóch gmin – Nadarzyn i Raszyn pod nazwą Lokalna Grupa Działania Nadarzyn-Raszyn. Zebranie założycielskie odbyło się 8 czerwca 2015 roku. Zarejestrowane zostało w Krajowym Rejestrze Sądowym dnia 21 sierpnia 2015 roku. Główne cele powstania to wspieranie działań na rzecz realizacji PROW, przygotowanie LSR, ochrona i promocja środowiska naturalnego, krajobrazu i zasobów historyczno-kulturowych, rozpowszechnianie i wspieranie rozwoju wykorzystania odnawialnych źródeł energii, rozwoju turystyki, sportu, popularyzacja i rozwój produkcji wyrobów regionalnych w gminach. Stowarzyszenie ma także na celu pobudzanie ludności wiejskiej do udziału w procesie rozwoju obszarów wiejskich, upowszechnienie i wymianę informacji o inicjatywach związanych z aktywizacją ludności. Celem jest też rozwój edukacji, poprawa konkurencyjności rolnictwa i leśnictwa, a także poprawa jakości życia i popieranie różnicowania działalności gospodarczej. Inicjatorem powstania nowej LGD jest Gmina Nadarzyn, która była członkiem Lokalnej Grupy Działania „Ziemia Chełmońskiego” w latach 2007-2015 i uczestniczyła w realizacji LSR. Pod nazwą LGD Nadarzyn-Raszyn został złożony wniosek o wsparcie przygotowawcze, z działania 19.1. Jednak w trakcie jego realizacji Gmina Michałowice złożyła wniosek o przyjęcie w poczet członków, z pełną determinacją i chęcią współpracy. Gmina ta bezpośrednio sąsiaduje z Nadarzynem i Raszynem. 17 listopada 2015 roku Zarząd LGD przyjął Uchwałą nr 8/2015 Gminę Michałowice w grono swoich członków. Strategia dotyczy więc trzech gmin: Nadarzyna, Raszyna i Michałowic. Zmienia się też nazwa LGD na Lokalna Grupa Działania Nadarzyn-Raszyn-Michałowice. Stosowne uchwały w tej sprawie podjęło Walne Zebranie Członków 18 grudnia 2015 roku. Wniosek o dokonanie zmian został złożony do KRS dnia 30 grudnia 2015 r.

Z kolei, w dniu 16 maja 2016 r. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Nadarzyn-Raszyn-Michałowice podpisało z Urzędem Marszałkowskim Województwa Mazowieckiego „Umowę o warunkach i sposobie realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju” w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020.

Zgodnie z powyższą umową, ustalono wysokość środków przeznaczonych na projekty konkursowe w wysokości 1,57 mln euro, co po kursie 4 zł/euro wynosiło 6,3 mln zł. W umowie ramowej określono również wysokość środków na wsparcie funkcjonowania LGD w ramach poddziałania 19.4 w wysokości 371,2 tys. euro, co po kursie 4 zł/euro wynosiło 1,48 mln zł. Zgodnie z przyjętymi zasadami wdrażania LSR w umowie ramowej określono również wysokość środków na tzw. projekty współpracy realizowane w ramach poddziałania 19.3 PROW w kwocie 31,5 tys. euro, co po kursie 4 zł/euro wynosiło 126 tys. zł. W celu określenia obowiązków i zadań związanych z funkcjonowaniem LGD w ramach poddziałania 19.4 została zawarta zaś umowa dnia 13 lipca 2016 r z Samorządem Województwa Mazowieckiego nr 00024-6937- UM0700027/16.

Finalnie, kwota projektów finansowana ze środków PROW 2014-2020 została podwyższona przez Samorząd Województwa do poziomu 2,2 mln euro, co przy kursie 4 zł/euro wynosiło 8,8 mln zł. Wysokość środków na wsparcie funkcjonowania LGD ustalono na 428,7 tys. EURO, co przy kursie 4 zł/euro wynosiło 1,7 mln zł.

W latach 2016-2022 LGD przeprowadziło 21 naborów konkursowych na wszystkie typy operacji zaplanowane w LSR. Głównym obszarem wsparcia LSR był rozwój ogólnodostępnej infrastruktury gminnej na cele rekreacyjne,

turystyczne lub kulturalne oraz wsparcie przedsiębiorczości w postaci premii na podejmowanie nowej działalności gospodarczej i wsparcie rozwoju istniejących firm. LGD nie zdecydowało się na realizację operacji wspierających współpracę przedsiębiorców, powstanie inkubatora przedsiębiorczości czy modernizacji dróg lokalnych. W ramach ogłoszonych naborów złożonych zostało 158 wniosków o pomoc, z czego 101 wniosków zgodnych z LSR; tyle samo wniosków zostało wybranych do dofinansowania. Wszystkie zakładane cele LSR zostały zrealizowane. LGD skutecznie zrealizowała drugi kamień milowy otrzymując dodatkowe środki LSR w kwocie 630 tys. zł. Dodatkowe fundusze na projekty konkursowe LSR pojawiły się również w wyniku przewalutowania środków wskazanych w LSR w złotych na EURO i wydatkowaniu środków po kursie bieżącym, a nie indykatywnym (4 zł/1 EURO). Dzięki skutecznej realizacji LSR środki na projekty konkursowe z kwoty 1,57 mln euro po ostatnim aneksie do Umowy ramowej z października 2021 r. wyniosły 2,21 mln euro. Realizacja wskaźników zaprojektowanych dla poddziałania 19.2 przebiegała zgodnie z „Planem działania” stanowiącym załącznik nr 3 do LSR, Planem Komunikacji oraz Planem Szkoleń i nie budzi zastrzeżeń w ich dalszej realizacji. Realizacja celu głównego i przypisanych do niego celów szczegółowych jest na wysokim poziomie. Podczas pandemii COVID-19 skutecznie wprowadzono zmiany w procedurach związanych z doradztwem w reżimie sanitarnym stacjonarnie lub w trybie zdalnym.

Wieloletnia aktywność Lokalnej Grupy Działania Nadarzyn-Raszyn-Michałowice bez wątpienia wzmacnia partnerstwo na obszarze objętym LSR, poprzez zaangażowanie lokalnych podmiotów, będących reprezentantami różnych grup interesów w kreowanie lokalnej rzeczywistości. Realizacja LSR wpłynęła dodatnio na obszar partnerstwa zarówno poprzez podniesienie jakości życia mieszkańców dzięki zmodernizowaniu infrastruktury społecznej i rekreacyjnej w gminach, jak i przez integrację w trakcie licznych imprez i warsztatów organizowanych na obszarze LGD oraz poprzez podniesienie wiedzy mieszkańców o zasobach przyrodniczych i kulturowych obszaru. W toku swojej bieżącej działalności LGD prowadzi politykę komunikacyjną z wykorzystaniem tradycyjnych i nowoczesnych kanałów komunikacji. Pracownicy biura LGD uczestniczą w wydarzeniach dedykowanych dla społeczności lokalnych (dni gminy, gale sportu, pikniki edukacyjne itp.). Prowadzona jest także współpraca z jednostkami organizacyjnymi urzędów gmin, właściwymi w zakresie spraw z zakresu rozwoju gminy i pozyskiwania funduszy zewnętrznych. W biurze LGD odbywają się regularne spotkania z przedstawicielami sektora społecznego. Jednocześnie LGD informuje o swojej działalności poprzez stronę internetową www.nadarzyn-raszyn-michalowice.pl oraz tzw. fanpage na Facebooku (<https://www.facebook.com/lgdnadarzynraszyn>). Wykorzystanie mediów społecznościowych do bieżącej pracy stowarzyszenia pozwala na utrzymywanie zindywidualizowanego kontaktu z interesariuszami stowarzyszenia. Dzięki tym działaniom interesariusze mają możliwość przedstawiania LGD pomysłów i inicjatyw co do działalności stowarzyszenia. Włączanie interesariuszy w aktywizację stowarzyszenia i zgłaszanie nowych pomysłów jest także możliwe dzięki obowiązywaniu zasady kolegalności w ramach bieżącego administrowania stowarzyszeniem (§ 16 ust. 5 statutu) – dzięki temu zabiegowi nowe inicjatywy zgłaszane są także pośrednio, za pośrednictwem wszystkich członków zarządu LGD.

Również obecnie Stowarzyszenie dokłada wszelkich starań mających na celu jeszcze większe pogłębienie tworzenia procesu partnerstwa. Okazją do tego stało się tworzenie nowej strategii rozwoju na przyszły okres programowania, a tym samym możliwość jeszcze większej aktywizacji lokalnej społeczności podczas jej tworzenia.

W dniu 5 sierpnia 2022 r. LGD Nadarzyn-Raszyn-Michałowice zawarło z Samorządem Województwa Mazowieckiego umowę o przyznaniu pomocy w ramach Poddziałania 19.1 Wsparcie Przygotowawcze objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 – II nabór wniosków. Środki finansowe zostały pozyskane przez LGD na działania związane z przygotowaniem Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2023-2027.

Proces przygotowania LSR został podzielony na etapy. W pierwszym etapie przeprowadzona została analiza danych statystycznych GUS i danych z UG odnośnie sytuacji społeczno-gospodarczej, analiza dokumentów i materiałów sprawozdawczych z realizacji LSR w okresie programowania 2014-2020. W drugim etapie przeprowadzone zostały efektywne wywiady pogłębione z przedstawicielami sektora publicznego, gospodarczego i społecznego, w tym mieszkańców, celem pozyskania informacji o głównych problemach i wyzwaniach obszaru LSR oraz możliwości oddziaływania na te problemy i wyzwania dzięki środkom dostępnym w LSR współfinansowanej w szczególności ze środków EFRROW. W ramach trzeciego etapu odbyły się spotkania z mieszkańcami. W trakcie spotkań zastosowano szereg technik, opartych na wykorzystywaniu kreatywnej siły procesu grupowego tj. burzy mózgów, metody śniegowej kuli, kruszenia i innych. Podczas ww. spotkań nastąpiło uzgodnienie z mieszkańcami, przedsiębiorcami, oraz przedstawicielami sektora społecznego i publicznego przykładów inwestycji i projektów, koniecznych do zrealizowania na obszarze wdrażania LSR. Na podstawie wspólnie wypracowanych potrzeb zostały

sformułowane cele strategii w tym wymierne cele końcowe dotyczące rezultatów oraz planowanych działań. Na podstawie przeprowadzonej diagnozy i analizy SWOT oraz wyników ankiet i konsultacji, zostały określone cel główny i cele szczegółowe LSR oraz działania, które zapewnią realizację wspólnie wypracowanych potrzeb i celów. Informacje o spotkaniach zostały zamieszczone zarówno na stronie internetowej LGD i profilu w mediach społecznościowych, jak również na stronach urzędów gmin z obszaru LSR. Na kolejnym etapie pracy przewidziano publiczne konsultacje projektu LSR, za pomocą ankiety internetowej skierowanej do wszystkich grup społecznych z obszaru LSR, przede wszystkim do mieszkańców. Finalnym efektem pracy LGD było opracowanie LSR stanowiącego złożonego w konkursie na wybór LSR. LGD zapewniło otwarty nabór i zgłoszenia do zespołu ds. opracowania LSR. W skład zespołu zostały włączone wszystkie grupy społeczne: przedstawiciele sektora publicznego (np. gmin z terenu obszaru LSR, GOK, bibliotek), sektora gospodarczego (przedsiębiorców działających na obszarze LSR), sektora społecznego (np. przedstawicieli lokalnych NGO's, stowarzyszeń, KGW, OSP oraz mieszkańców).

I.3 Opis struktury LGD

W lutym 2023 roku Stowarzyszenie LGD Nadarzyn-Raszyn-Michałowice liczyło 88 członków. Skład LGD jest reprezentatywny dla lokalnej społeczności i uwzględnia przedstawicieli sektorów publicznego, społecznego oraz gospodarczego. Na sektor publiczny składają się gminy wiejskie, które reprezentują wójtowie, członkowie rady gminy, członkowie rady powiatu, sołtysi, samorządowe jednostki organizacyjne gminy lub powiatu. Na sektor społeczny składają się: stowarzyszenia, fundacje, organizacje nieformalne, w tym Koła Gospodyń Wiejskich, Ochotnicze Straże Pożarne i inne organizacje reprezentowane przez osoby wskazane w deklaracjach członkowskich, a także mieszkańcy. Na sektor gospodarczy składają się przedsiębiorcy z branż przemysłowych i usługowych a także rolnicy. Powyższe jednoznacznie potwierdza, iż struktura Stowarzyszenia LGD Nadarzyn-Raszyn-Michałowice uwzględnia przedstawicieli wszystkich grup społecznych istotnych z punktu widzenia realizacji LSR i jest reprezentatywna dla lokalnej społeczności.

I.4 Skład organu decyzyjnego

Organem decyzyjnym LGD jest Rada. Liczbę członków, sposób wyboru i funkcjonowania reguluje Statut, Regulamin Walnego Zebrania oraz Regulamin Rady.

Rada Stowarzyszenia LGD Nadarzyn-Raszyn-Michałowice liczy 9 członków reprezentujących sektory: publiczny, społeczny i gospodarczy, w tym wszystkie trzy gminy objęte LSR. W lutym 2023 roku sektor publiczny reprezentowały 2 osoby (22,22 % składu Rady), sektor gospodarczy 3 osoby (33,33% składu Rady), zaś sektor społeczny 4 osoby (44,45% składu rady). Obowiązkowo prowadzony jest Rejestr interesów członków organu decyzyjnego.

I.5 Charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym

Zgodnie ze Statutem LGD najwyższą władzą Stowarzyszenia jest Walne Zebranie Członków. Zatwierdza ono LSR. Z kolei zmiany w LSR leżą w gestii Zarządu. Do kompetencji Walnego Zebrania Członków należy także m.in. uchwalanie kierunków i programów działania Stowarzyszenia, zatwierdzanie sprawozdania Zarządu i Komisji Rewizyjnej oraz Rady LGD, uchwalanie zmian w Statucie i uchwał w sprawie przystąpienia Stowarzyszenia do innych organizacji. Walne Zebranie Członków wybiera Zarząd, który ma w składzie 7 członków.

Organem decyzyjnym jest Rada Stowarzyszenia licząca 9 członków. W Radzie jest miejsce dla trzech przedstawicieli z terenu każdej z gmin, przy czym żaden sektor nie może stanowić większości 49% składu (zachowanie parytetów). Członkowie Rady są wybierani przez Walne Zebranie Członków zwykłą większością głosów w głosowaniu jawnym. Kandydat na członka Rady wyraża zgodę na kandydowanie oraz musi mieć poparcie członka Walnego Zebrania. Rada jest organem decyzyjnym powołanym do wyboru operacji realizowanych w ramach LSR i ustalania kwoty wsparcia. Czynności dotyczące wyboru operacji odbywają się na posiedzeniu Rady i są podejmowane w formie pisemnych uchwał Rady. Szczegóły opisuje Regulamin Rady.

Zarząd kieruje bieżącą pracą Stowarzyszenia i je reprezentuje, zwołuje ponadto Walne Zebranie Członków. Zarząd realizuje LSR zatwierdzoną przez Walne Zebranie Członków.

Organem Stowarzyszenia jest również Komisja Rewizyjna wybierana przez Walne Zebranie Członków. Szczegóły pracy tego organu reguluje Statut i Regulamin komisji Rewizyjnej. Komisja liczy trzech członków. W

stowarzyszeniu można być jednocześnie członkiem tylko jednego organu: Zarządu, Rady, albo Komisji Rewizyjnej. Kadencja Zarządu, Rady i Komisji Rewizyjnej trwa 3 lata.

W ramach biura LGD funkcjonują trzy etaty: kierownik biura, specjalista ds. organizacyjnych i prawnych oraz specjalista ds. administracyjnych. Wszyscy pracownicy powinni posiadać stosowną wiedzę oraz wykształcenie adekwatne do pełnionych funkcji. Pracownicy biura odpowiadają m.in. za organizowanie i obsługę prac organów statutowych LGD, zarządzanie operacjami własnymi, prowadzenie doradztwa i realizację planu komunikacji ze społecznością lokalną. Pracownicy biura wykonują także inne czynności związane z bieżącym zarządzaniem pracą jednostki.

W najbliższym czasie wszyscy pracownicy planują przejść szkolenia dotyczące nowej perspektywy finansowej, szkolnie z zakresu ustawy o stowarzyszeniach oraz kurs z zakresu zarządzania przedsiębiorstwem.

I.6 Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD

Zasady funkcjonowania Stowarzyszenie LGD Nadarzyn-Raszyn-Michałowice definiuje Lokalna Strategia Rozwoju oraz statut LGD. Zasady te są zgodne z Ustawą z dnia 7 kwietnia 1989 roku Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2001 roku, nr 79, poz. 855, z późn. zmianami) oraz dokumentami programowymi regulującymi podstawy funkcjonowania LGD.

Lp.	Rodzaj dokumentu	Zakres regulacji	Sposób uchwalania i aktualizacji
1.	Statut LGD	Dokument reguluje m.in. następujące kwestie: wskazanie Marszałka Województwa jako organ nadzoru, uwarunkowania organu decyzyjnego – Rady odpowiedzialnej za wybór operacji oraz szczegółowe kwestie jej kompetencji i zasad reprezentatywności, określenie organu LGD kompetentnego w zakresie uchwalenia LSR i jej aktualizacji oraz kryteriów wyboru operacji, uregulowania dotyczące zachowania bezstronności członków organu decyzyjnego w wyborze operacji (w tym przesłanki wyłączenia z oceny operacji), zasady nabywania i utraty członkostwa w LGD oraz jej organach.	Uchwała Walnego Zebrania Członków.
2.	Regulamin Obrad WZC LGD	Dokument reguluje w szczególności: zasady zwoływania i organizacji posiedzeń WZC (sposób informowania członków o posiedzeniach, zasady dostarczania dokumentów dotyczących spraw podejmowanych na posiedzeniach, itp.), szczegółowe zasady podejmowania decyzji w sprawie powołania organów LGD (sposób zgłaszania kandydatów, oddawania głosów, ograniczenia dotyczące możliwości łączenia różnych funkcji w LGD, wybory uzupełniające, itp.), zasady protokołowania posiedzeń WZC.	Uchwała Walnego Zebrania Członków
3.	Regulamin Rady	Dokument reguluje w szczególności: szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń organu decyzyjnego (sposób informowania członków organu o posiedzeniach, zasady dostarczania dokumentów dotyczących spraw podejmowanych na posiedzeniach, itp.), szczegółowe rozwiązania dotyczące wyłączenia z oceny operacji (sposób wyłączenia członka organu z oceny), szczegółowe zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji (ocena wniosków, sposób podziału wniosków do oceny pomiędzy członków organu, zasady preselekcji operacji, jeśli dotyczy, zasady dokumentowania oceny, wzory dokumentów, itp.), zasady protokołowania posiedzeń organu decyzyjnego, zasady wynagradzania członków organu decyzyjnego.	Uchwała Zarządu
4.	Regulamin Zarządu LGD	Dokument reguluje w szczególności podział zadań pomiędzy członków Zarządu.	Uchwała Zarządu.

5.	Regulamin Biura LGD	Dokument reguluje w szczególności: zasady zatrudniania i wynagradzania pracowników, podział zadań pracowników biura, zasady udostępniania informacji będących w dyspozycji LGD uwzględniające zasady bezpieczeństwa informacji i przetwarzania danych osobowych, opis metody oceny efektywności świadczonego przez pracowników LGD doradztwa oraz animacji, procedury wyboru pracowników, opis stanowisk z podziałem obowiązków, zasady premiowania pracowników.	Uchwała Zarządu.
6.	Regulamin Komisji Rewizyjnej	Dokument reguluje najważniejsze kwestie związane z Komisją Rewizyjną: skład, sposób wyboru, jej kompetencje, zakres działania, sposób podejmowania decyzji.	Uchwała Walnego Zebrania Członków

Rozdział II Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR

II.1 Opis obszaru LSR

Gminy Nadarzyn, Raszyn i Michałowice są położone w województwie mazowieckim, znajdują się na terenie powiatu pruszkowskiego, leżą na południe i południowy zachód od Warszawy. Gminy wchodzące w skład Stowarzyszenia LGD Nadarzyn-Raszyn-Michałowice wykazują spójność przestrzenną, sąsiadują ze sobą tak, że tworzą jednolity obszar.

Gmina Nadarzyn jest gminą wiejską. Powierzchnia to 73 km². Liczba mieszkańców wynosi ponad 16,5 tys. W okresie wiosenno-letnim liczba ludności gminy zwiększa się ze względu na użytkowników działek letniskowych. W skład gminy wchodzi 15 sołectw. Gmina Raszyn to gmina wiejska, zajmuje powierzchnię 44 km², a osiedliło się tutaj ponad 22,5 tys. mieszkańców. Gmina Michałowice, to także gmina wiejska, zajmuje powierzchnię 35 km². Liczy 13 jednostek pomocniczych: 3 osiedla oraz 10 sołectw. Mieszka w niej prawie 19 tys. osób.

GMINA	LICZBA MIESZKAŃCÓW	POWIERZCHNIA (w km ²)
Nadarzyn	16 644	73
Raszyn	22 624	44
Michałowice	18 943	35
RAZEM	58 211	152

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Pod względem powierzchni największą gminą jest gmina Nadarzyn, najmniejszą i najgęściej zaludnioną zaś jest gmina Michałowice, z kolei największą liczbę ludności posiada gmina Raszyn. Udział trzech gmin w powierzchni (35 558 m²) i liczbie ludności (5 517 616) województwa mazowieckiego wyniósł w grudniu 2020 roku odpowiednio w przybliżeniu 0,45% i 1,0%. Liczba mieszkańców wszystkich prezentowanych gmin zwiększa się. Według danych z grudnia 2020 roku, w największym stopniu taka tendencja miała miejsce w Gminie Nadarzyn (4 145 nowych mieszkańców w porównaniu do danych z grudnia 2014 roku).

GMINA	LICZBA MIESZKAŃCÓW według stanu na 31 grudnia 2020 r.	LICZBA MIESZKAŃCÓW według stanu na 31 grudnia 2014 r.
Nadarzyn	16 644	12 499
Raszyn	22 624	21 344
Michałowice	18 943	17 169

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Obszar Stowarzyszenia LGD Nadarzyn-Raszyn-Michałowice jest stosunkowo gęsto zaludniony, a liczba ludności systematycznie wzrasta. Wzrost ten spowodowany jest napływem ludności, który wynika z bliskości aglomeracji warszawskiej. Wiele osób postanawia osiedlić się na terenie naszych gmin, podczas gdy świadczą pracę w Warszawie.

GMINA	LICZBA MIESZKAŃCÓW na 1 km ²
Nadarzyn	227
Raszyn	515
Michałowice	545

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Najmniej zaludniona jest gmina Nadarzyn. Pozostałe gminy są ponad dwa razy gęściej zaludnione niż Gmina Nadarzyn, wynika to z faktu posiadania przez nią największej powierzchni.

Gminy członkowskie Stowarzyszenia LGD Nadarzyn-Raszyn-Michałowice stanowią zwarty geograficznie i przestrzennie obszar - wszystkie trzy gminy graniczą ze sobą. Należy więc uznać obszar LGD za spójny.

II.2 Mapa obszaru objętego LSR

II.3 Opis spójności (społecznej, gospodarczej i środowiskowej) obszaru LSR

Trzy gminy wchodzące w skład Stowarzyszenia LGD Nadarzyn-Raszyn-Michałowice stanowią jeden obszar. Obok wspólnych granic łączy je jednak znacznie więcej, a mianowicie:

Bliskość m.st. Warszawy – podstawowym czynnikiem łączącym wszystkie trzy gminy należące do Stowarzyszenia LGD Nadarzyn-Raszyn-Michałowice jest bliskość Warszawy. Z powyższego wynikają liczne konsekwencje do których należą między innymi:

- duży udział osób zamieszkających na obszarze LGD pracujących w Warszawie
- wzrost liczby mieszkańców obszaru (mieszkańcy napływowi);
- systemy komunikacyjne nakierowane na dojazd do Warszawy;
- wykorzystywanie przez mieszkańców Warszawy jako ośrodka kultury i edukacji.

Gminy te charakteryzują się wysoką atrakcyjnością lokalizacyjną pod względem funkcji mieszkaniowych, gospodarczych, rozrywkowych i wypoczynkowych. Wynika to w dużej mierze z bliskości Warszawy. Gminy członkowskie LGD wchodzą w skład Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego (ZIT WOF) i są członkami Stowarzyszenia „Metropolia Warszawa”. Metropolia Warszawa aspiruje do bycia silnym ośrodkiem społeczno-gospodarczym w Europie z zachowaniem perspektywy lokalnej. Istotnymi narzędziami niezbędnymi do realizowania tego celu są działania na rzecz zintegrowania m.st. Warszawy z otoczeniem, a więc z gminami silnie powiązanymi z nim funkcjonalnie. Współpracę wynikającą z potrzeby rozwiązywania problemów m.st. Warszawy i jego otoczenia w szerszej skali przyspieszyła zapowiedź wdrożenia mechanizmu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w ramach nowej perspektywy finansowej UE. Instrument ten stał się katalizatorem integracji m.st. Warszawy z otaczającymi ją gminami, które zadeklarowały chęć wspólnej realizacji działań. Związek gminy z obszarem LSR z ZIT WOF stał się podstawą do pozyskiwania nowych środków finansowych na zwiększenie dostępności usług publicznych, rozwój sieci powiązań gospodarczych oraz poprawę jakości przestrzeni publicznej.

Sieć dróg -przez teren Gminy Nadarzyn i Raszyn przebiega transeuropejski szlak komunikacyjny w relacji Wilno–Warszawa–Praga (odcinek drogi krajowej S8 Warszawa–Wrocław) łączący się z drogą krajową nr 7 Warszawa–Kraków. Przez teren Gminy Michałowice prowadzi kolejka dojazdowa WKD. Dotarcie do centrum stolicy zajmuje od 15 do 30 minut. Gminy cechuje bliskość tras wojewódzkich i południowej obwodnicy Warszawy oraz międzynarodowego lotniska Okęcie. Korzystne połączenia komunikacyjne ułatwiają dojazd mieszkańców do pracy, miejsc usługowych czy ponadgimnazjalnych placówek oświatowych w Warszawie. Wzdłuż drogi krajowej nr 8 przebiega magistrała telekomunikacyjna światłowodowa. To ważny potencjał gmin.

Profil gospodarczy - obszar Stowarzyszenia LGD Nadarzyn-Raszyn-Michałowice leży w strefie oddziaływania aglomeracji warszawskiej, z której pochodzą główne impulsy dotyczące rozwoju gospodarczego. W ujęciu liczbowym trzy gminy cechuje wysoki poziom rozwoju przedsiębiorczości. Wskazuje na to liczba funkcjonujących podmiotów gospodarczych, a zwłaszcza liczba podmiotów gospodarczych przypadająca na 1 km² powierzchni każdej z gmin.

GMINA	LICZBA FUNKCJONUJĄCYCH PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH według stanu na 31 grudnia 2020 r.	LICZBA FUNKCJONUJĄCYCH PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH PRZYAPAJĄCA NA 1 KM ² POWIERZCHNI
Nadarzyn	2 999	41,08
Raszyn	4 890	139,72
Michałowice	4 153	76,9

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Gminy są atrakcyjnym miejscem dla przedsiębiorstw, zamieszkania i spędzania czasu wolnego przez osoby przyjezdne. Gmina Raszyn notuje rozwój inwestycyjny i rozwój budownictwa mieszkaniowego. W ciągu ostatnich lat powstało tu blisko 3,5 tysiąca prywatnych podmiotów gospodarczych. Gmina Raszyn kojarzy się z przede wszystkim z jednym z największych europejskich Centrów Handlowych w Jankach, które znajduje się w widłach

krzyżujących się dróg krajowych w kierunku Katowic, Wrocławia i Krakowa, atrakcyjnych dla inwestorów, którzy tutaj wybudowali swoje centra logistyczne, handlowe i firmy wytwórcze.

Opis zagospodarowania przestrzennego/układu osadniczego - W gminie Nadarzyn jest ok. 1200 ha gruntów przeznaczonych pod budownictwo usługowe, przemysłowe i mieszkaniowe (większość tych gruntów jest położona wzdłuż trasy nr 8). Setki hektarów przeznaczone są pod zabudowę mieszkaniową i mieszkaniowo-usługową. W gminach członkowskich jest uporządkowane planowanie przestrzenne. Na terenie gminy Nadarzyn wydawanych jest rocznie kilkaset pozwoleń na budowę, z czego ponad połowa dotyczy zabudowy mieszkaniowej. Tereny są tańsze niż w Warszawie.

Specyfiką obszaru LSR jest przekształcanie się z terenu rolniczego w tereny budowlane i inwestycyjne oraz mieszkaniowe. Obszar LSR przekształca się w kierunku funkcjonalnie złożonym. Bardzo intensywnie rozwijają się jego osadnictwo, pozarolnicza działalność gospodarcza – przetwórstwo i usługi oraz funkcja rekreacyjno-wypoczynkowa. Ostatnie lata to okres znaczącego przyrostu liczby podmiotów gospodarczych na obszarze, należących zarówno do kapitału krajowego, jak i zagranicznego. Jest to bardzo istotny potencjał. Na terenie LGD działalność prowadzi ogółem 11 340 podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON (stan na dzień 31 grudnia 2020 r.). Liczba przedsiębiorców na obszarze LSR na przestrzeni lat 2014-2020 sukcesywnie wzrasta. W strukturze prowadzonej działalności dominują przedsiębiorstwa prywatne stanowiące ponad 12,3 % ogółu podmiotów. W zarejestrowanej liczbie podmiotów gospodarczych w 2020 r. spółki handlowe stanowiły ogółem 11,7% podmiotów, spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego – 5,7 % wszystkich podmiotów, a spółki cywilne – 10,4 % ogólnej liczby podmiotów.

SEKCJA PKD		ROK 2022
SEKCJA A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	39
SEKCJA B	Górnictwo i wydobywanie	11
SEKCJA C	Przetwórstwo przemysłowe	1069
SEKCJA D	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	84
SEKCJA E	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	34
SEKCJA F	Budownictwo	1159
SEKCJA G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych	3291
SEKCJA H	Transport i gospodarka magazynowa	814
SEKCJA I	Transport i gospodarka magazynowa	378
SEKCJA J	Informacja i komunikacja	861
SEKCJA K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	284
SEKCJA L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	478
SEKCJA M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	1857
SEKCJA N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	529
SEKCJA O	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	15
SEKCJA P	Edukacja	406
SEKCJA Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	590

SEKCJA R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	171
SEKCJA S i T	Pozostała działalność usługowa oraz gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	639
SEKCJA U	Organizacje i zespoły eksterytorialne	0

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Według danych GUS wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym obszaru LGD, w 2020 r. wynosił ogółem 5 485 podmiotów na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym, jednak ciągle jest to zbyt mało by zaspokoić potrzeby gmin. Potrzeby w tym zakresie są większe. Wiąże się z tym wyjazd mieszkańców do aglomeracji Warszawskiej do pracy, ze względu na bogatszą ofertę i większe możliwości znalezienia pracy.

Ludność - ludność wszystkich trzech gmin wyraźnie dzieli się na dwie grupy – rodzimą i napływową. Pierwsza to osoby mieszkające na tym obszarze od urodzenia, druga to ludność napływowa. Udział drugiej grupy w liczbie ludności trzech gmin rośnie. Ludność rodzima i napływowa różnią się poziomem osiąganych dochodów, wykształceniem, stylem życia, a nawet sympatiami politycznymi, co wpływa negatywnie na spójność i integrację społeczności lokalnej. Poziom obciążenia demograficznego jest znacznie niższy niż w pozostałych dwóch gminach. Obszar LSR charakteryzuje również dodatni trend demograficzny, co jest wynikiem przyrostu migracyjnego. Coroczny napływ nowych mieszkańców widoczny jest szczególnie w Gminie Nadarzyn. Szczególnie istotny dla obszaru jest napływ dobrze wykształconych i aktywnych ludzi oraz duża liczba dzieci. Saldo migracji w 2020 roku wyniosło 980 osób. Dodatni wskaźnik migracji w 2020 roku wyniósł 1,11 na 1000 mieszkańców. Dzieje się tak dlatego, że gminy z obszaru LSR mają korzystne usytuowanie w niewielkiej odległości do Warszawy, a warunki do życia są dobre. Ludzie to najważniejszy potencjał obszaru. Z drugiej strony napływowa ludność traktuje mieszkanie w naszych gminach jako „miejsce do spania”. Na tym tle należy zwrócić uwagę na ludzi młodych (do 25 r.ż), jako istotną grupę społeczną mającą swoje własne potrzeby. Młodzież zamieszkała na obszarze LSR ucząca się w szkołach podstawowych i szkołach średnich częściowo pobiera naukę na terenie LSR, częściowo w mieście stołecznym Warszawa. Po ukończeniu etapu edukacji powszechnej młodzież decydująca się na podjęcie studiów wyższych zazwyczaj kształci się na warszawskich uczelniach. W trakcie prac nad LSR młodzi ludzie zgłaszali potrzeby co do zwiększenia liczby działań animujących dedykowanych dla ich grupy wiekowej. Zgłaszano także zapotrzebowanie co do utworzenia przestrzeni wspólnych z których mogłaby korzystać młodzież.

Specyfika obszaru LSR obejmującego gminy Nadarzyn, Raszyn i Michałowice wyraża się również w dynamice starzenia się społeczności lokalnych. Już w tej chwili seniorzy (osoby w wieku poprodukcyjnym) stanowią ok. 20% społeczności lokalnych objętych obszarem LSR i w kolejnych latach liczebność tej grupy wiekowej będzie się zwiększać. W związku z powyższym konieczne zabezpieczenie dla seniorów odpowiednich usług społecznych, kulturalnych oraz edukacyjnych. Problematyka ta także musi zostać uwzględniona w ramach LSR.

W ocenie uczestniczących w badaniu członków organów LGD specyfiką obszaru LSR jest niski poziom kapitału społecznego, czyli wzajemne relacje społeczne między osobami spokrewnionymi lub utrzymującymi bliskie relacje oraz relacje między osobami, których nie łączą więzy społeczne. Problemem jest brak identyfikacji mieszkańców ze swoją gminą. Trzeba włączyć ich w życie społeczne gmin. Stąd silna potrzeba działań integrujących, ponadto większej promocji naszych dóbr kulturowych i historycznych.

Ruch osadniczy w gminach Nadarzyn, Raszyn, Michałowice w latach 2014 -2020 kształtował się następująco:

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Nadarzyn	12 758	12 987	13 183	13 725	13 769	14 015	14 353
Raszyn	21 425	21 512	21 598	21 685	21 722	21 875	21 979
Michałowice	17 307	17 501	17 646	17 826	18 057	18 321	18 361

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Atrakcyjność turystyczna - pod względem atrakcyjności turystycznej nie są to gminy wyróżniające się. Posiadają jednak walory przyrodnicze i zabytki, które mogłyby wspomóc turystykę typu weekendowego czy zachęcić do zakładania zagród edukacyjnych;

Gminy są w znacznym stopniu „zielonymi płucami Warszawy”, należą do Warszawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Obejmuje on sieć obiektów chronionych, tj. parki zabytkowe, aleje oraz pomniki przyrody, połączonych elementami uzupełniającymi i towarzyszącymi im naturalnymi formami roślinności. Całość stanowi zwarty przestrzennie i funkcjonalnie układ przyrodniczy, którego zachowanie jest niezbędne dla utrzymania równowagi systemów ekologicznych w rejonie. **Nadarzyn** stanowi ważne ogniwo przyrodnicze aglomeracji warszawskiej ze względu na dolinę rzeki Utraty i jej dopływy oraz tereny Lasów Młochowskich i Lasów Sękocińskich. Ponadto na terenie Gminy Nadarzyn znajduje się 39 obiektów przyrodniczych podlegających ochronie prawnej oraz zabytkowe parki, zabytkowe aleje w miejscowościach Młochów i Rozalin. W Młochowie są dwa cenne rezerваты: Młochowski Łęg i Młochowski Grąd. Istnieją też 33 pomniki przyrody. Są ścieżki i szlaki turystyczne w lasach i rezerwach.

Gmina Raszyn posiada cenne walory przyrodniczo-historyczne, w tym Rezerwat Stawy Raszynskie o powierzchni ok. 110 ha i strefa chronionego krajobrazu, obejmująca pradolinę rzeki Raszynki. Na terenie rezerwatu występuje 130 gatunków ptaków wodnych i lądowych. Do najbardziej cennych przyrodniczo obszarów **Gminy Michałowice** należą kompleksy leśne i łąkowe (wśród nich znajdują się uroczysko Chlebów oraz część uroczyska Popówek), a także doliny rzek: Raszynka, Zimna Woda i Utrata oraz duże zespoły stawów rybnych w Pęcicach oraz Helenowie. Ogólny stan środowiska przyrodniczego na terenie gmin oceniany jest jako dobry. Brak jest pełnego zagospodarowania i wykorzystania potencjału terenów turystycznie i przyrodniczo atrakcyjnych. Brak też rozpoznawalnej marki gmin czy produktu turystycznego.

Szczególnie cenne zabytki Gminy Nadarzyn to zespół pałacowo-parkowy w Młochowie, zabytkowy kościół i dawny zajazd w Nadarzynie (obecnie siedziba Nadarzyńskiego Centrum Kultury). Znane zabytki w Gminie Raszyn to m.in. pałac w Falentach- obiekt barokowy z XVII w., obecnie siedziba Instytutu Technologiczno-Przyrodniczego, kościół w Raszynie i Raszynska Austeria. Ważne historycznie wydarzenia związane z Raszynem to bitwa pod Raszynem, którą stoczył Tadeusz Kościuszko i bitwa pomiędzy wojskami Księstwa Warszawskiego pod wodzą księcia Józefa Poniatowskiego i dwukrotnie liczniejszym korpusem austriackim na groblach raszynskich. Przykłady cennych obiektów w Gminie Michałowice to: zespół pałacowo-parkowy Pęcice, w skład którego wchodzi również park dworski o powierzchni 24 ha, w którym znajduje się wiele cennych okazów drzew. Teren parku bezpośrednio połączony jest z kompleksem 50 ha stawów, których okolice zasiedla liczne ptactwo; zespół pałacowo - parkowy w Helenowie; kościół pw. Świętych Apostołów Piotra i Pawła w Pęcicach, osiedle Komorów z unikalną zabudową architektoniczną wpisaną w założenia tzw. „Miasta Ogrodu”, parki dworskie w Pęcicach Małych, Regułach oraz w sołectwie Komorów, kapliczki przydrożne i pomniki na cmentarzu żołnierzy z czasów I wojny światowej w Pęcicach, stanowiska archeologiczne zlokalizowane w miejscowościach: Reguły, Michałowice-Wieś, Pęcice, Sokołów, Opacz Mała, Komorów, Nowa Wieś, Helenów, Suchy Las, Granica.

Rozdział III Partycypacyjny charakter LSR

Na potrzeby niniejszej strategii została opracowana definicja partycypacyjnego charakteru LSR. Stanowi ona, iż LSR została stworzona przy aktywnym udziale społeczności lokalnej, a jej założenia gwarantują aktywny udział tejże społeczności w wydarzeniach, które jej dotyczą poprzez możliwość zabierania głosu, uczestniczenia w działaniach i decyzjach podejmowanych przez LGD.

Partycypacja może przybierać różne formy, które w założeniu uwzględniają różny stopień zaangażowania społeczności lokalnej w podejmowanych przez LGD decyzjach. Taki podział został nazwany drabiną partycypacji.

Informowanie to najprostsza forma partycypacji, angażująca społeczność lokalną w najmniejszym stopniu. Działania LGD sprowadzają się do poinformowania społeczności lokalnej o możliwości składania wniosków czy mających się odbyć wydarzeniach.

Konsultowanie jest kolejnym „stopniem” na drabinie partycypacyjnej ze względu na zwiększony udział społeczności lokalnej w prowadzonych przez LGD działaniach. Poza funkcją informacyjną, daje też możliwość wypowiedzenia się na temat planowanych działań. Osoby uczestniczące w konsultacjach występują niejako w roli „doradców”, których pyta się o zdanie i opinie w konkretnej sprawie.

Współdecydowanie jest najwyższym stopniem partycypacji obywatelskiej ze względu na pełne partnerstwo pomiędzy władzami LGD a mieszkańcami, polegające na przekazaniu społeczności lokalnej części kompetencji (ale i tym samym odpowiedzialności) dotyczących podejmowanych działań i decyzji. Tym samym mieszkańcy mają realny wpływ na planowane, dotyczące ich (bezpośrednio lub pośrednio) działania.

LGD przy tworzeniu strategii wykorzystwała wszystkie trzy formy partycypacji. Będą one wcielane w życie również podczas jej realizacji.

LGD Nadarzyn-Raszyn-Michałowice będzie organizować spotkania informacyjne, które będą mieć charakter otwarty dla wszystkich członków społeczności lokalnych, a informacja o nich będzie umieszczana na stronie internetowej oraz w mediach społecznościowych.

Sposób w jaki zainteresowane strony były zaangażowane w opracowywanie strategii począwszy od oceny potrzeb, poprzez identyfikację szans, po wyznaczanie celów.

LGD Nadarzyn-Raszyn-Michałowice przy tworzeniu LSR zaangażowało wszystkie grupy społeczne, a sam proces przygotowania podzielony został na etapy. W pierwszym etapie przeprowadzona została analiza danych statystycznych GUS i danych z UG odnośnie sytuacji społeczno-gospodarczej, analiza dokumentów i materiałów sprawozdawczych z realizacji LSR w okresie programowania 2014-2020. Analiza desk research jest użyteczna ze względu na wysoki stopień obiektywizmu oraz możliwość wykorzystania zebranych informacji.

W drugim etapie przeprowadzone zostały efektywne wywiady pogłębione z przedstawicielami sektora publicznego, gospodarczego i społecznego (w tym mieszkańców) celem pozyskania informacji o głównych problemach i wyzwaniach obszaru LSR oraz możliwości oddziaływania na te problemy i wyzwania dzięki środkom dostępnym w LSR współfinansowanej w szczególności ze środków EFRROW.

W trzecim etapie odbyły się spotkania z mieszkańcami. W trakcie spotkań zastosowano szereg technik heurystycznych, opartych na wykorzystywaniu kreatywnej siły procesu grupowego tj. burzy mózgów, metody śniegowej kuli, kruszenia i innych. Podczas spotkań mieszkańcy mogli odnieść się do wniosków wynikających z diagnozy obszaru, analizy SWOT, proponowanej wizji i misji, celów i przedsięwzięć, wskaźników monitorowania, założeń kryteriów oraz innych elementów istotnych dla opracowania nowej LSR. Informacje o spotkaniach były zamieszczone zarówno na stronie internetowej oraz profilu w mediach społecznościowych LGD, jak też na stronach Urzędów Gmin z obszaru LSR.

W kolejnym etapie prac nad LSR przeprowadzono publiczne konsultacje projektu LSR za pomocą ankiety internetowej skierowanej do wszystkich grup społecznych z obszaru LSR. Link do ankiety internetowej został udostępniony na stronie internetowej LGD, fanpage'u, w mediach społecznościowych oraz na stronach gmin z obszaru LSR. Finalnym efektem było opracowanie LSR stanowiącego podstawę do złożenia w ramach konkursu na wybór LSR.

Zainteresowane strony, które były zaangażowane (np. Ochotnicze Straże Pożarne, Zarejestrowane Koła Gospodyń Wiejskich, zarejestrowane organizacje harcerskie funkcjonujące na obszarze wszystkich gmin LSR, Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej, Soltysi, rady seniorów, rady młodzieżowe itp.) i jak reprezentatywne są dla społeczności miejskiej/wiejskiej.

Przy tworzeniu LSR dokonano wszelkich starań aby dotrzeć do jak największej ilości przedstawicieli zdiagnozowanych na obszarze grup interesów sektora społecznego, grup interesów sektora publicznego, jak również sektora gospodarczego.

Zostało umieszczone ogłoszenie na stronie LGD, wraz z informacją o miejscach i terminach spotkań konsultacyjnych.

Gmina	Data	Miejsce
Raszyn	17 października 2022 r. godz. 15.00-17.00	Urząd Gminy Raszyn ul. Szkolna 2a 05-090 Raszyn
Michałowice	27 października 2022 r. godz. 15.00-17.00	Urząd Gminy Michałowice Al. Powstańców Warszawy 1 05-816 Reguły
Nadarzyn	31 października 2022 r. godz. 15.00-17.00	Urząd Gminy Nadarzyn ul. Mszczonowska 24 05-0830 Nadarzyn

Do punktu konsultacyjnego, uruchomionego w siedzibie LGD, zgłaszali się przedstawiciele wszystkich grup interesów zdiagnozowanych na obszarze oraz przedstawiciele zdiagnozowanych grup w niekorzystnej sytuacji. Do punktu mógł się zgłosić każdy mieszkaniec, więc wychodzimy z założenia że mamy przedstawicieli wszystkich sektorów, wszystkich grup interesów oraz wszystkich grup w niekorzystnej sytuacji z obszaru LGD.

Ankieta została rozkolportowana do urzędów gmin, GOKów, jednostek OSP, kół gospodyń wiejskich, a także była rozdawana przez pracowników LGD w miejscach publicznych, o dużym przepływie mieszkańców.

Na spotkaniach konsultacyjnych, które miały charakter otwarty, obecni byli również przedstawiciele reprezentujący wszystkie grupy interesów i sektory.

Metody/platformy/narzędzia angażowania zainteresowanych stron, które zostały wykorzystane i w jaki sposób.

Lokalna Strategia Rozwoju opracowana została przy aktywnym udziale społeczności lokalnej. Społeczność lokalna była cały czas informowana o procesie tworzenia LSR od momentu planowania, poprzez spotkania konsultacyjne, punkt informacyjny i ankietę aż do konsultacji społecznych gotowej LSR, które odbyły się za pomocą strony LGD.

W celu sporządzenia diagnozy stanu istniejącego, rozpoznania potrzeb, problemów oraz określenia kierunków rozwoju w Strategii, zapoznano się z opiniami społeczności lokalnej dokonując partycypacyjnej diagnozy. W tym celu podjęte zostały następujące działania:

- badanie ankietowe wśród mieszkańców trzech gmin – ankieta została rozkolportowana do urzędów gmin, jak również przez pracowników LGD bezpośrednio do spotkanych na ulicy mieszkańców
- spotkania konsultacyjne z mieszkańcami – ogłoszenia o nich były widocznie na stronie internetowej LGD, FB, lokalnej prasie, jak również w formie plakatu na słupach ogłoszeniowych we wszystkich gminach wchodzących w skład LGD Nadarzyn-Raszyn-Michałowice.
- konsultacje w drodze on-line poprzez umożliwienie wypowiedzi mieszkańców przez Internet, wpierając budowę społeczeństwa informacyjnego zgodnie z polityką horyzontalną UE,
- wywiady telefoniczne z przedsiębiorcami oraz przedstawicielami wszystkich grup interesów zdiagnozowanych na obszarze LSR. Numery telefonów zostały pobrane z bazy prowadzonej przez LGD Nadarzyn-Raszyn-Michałowice.

Podstawową formą włączenia społeczności lokalnej w proces przygotowania Strategii były konsultacje społeczne, przeprowadzone w formie badania ankietowego. Przeprowadzone zostało w okresie wrzesień – listopad 2022 roku. Zbudowane zostało narzędzie badawcze w postaci odpowiedniego kwestionariusza, zawierającego pytania zamknięte oraz otwarte (formularz kwestionariusza znajduje się w załączniku). Respondenci ustosunkować się mogli do kwestii, na co mają zostać wykorzystane fundusze unijne w ramach nowej perspektywy finansowej. Respondenci musieli wybrać najważniejsze dla nich zagadnienia z przedstawionych 10 zakresów tematycznych, a następnie określić jakie operacje mogły by ich zdaniem zostać zrealizowane, które mogłyby być ich bezpośrednim beneficjentem oraz jakie lokalne zasoby mogły by zostać wykorzystane podczas ich realizacji.

Niniejsze zakresy tematyczne to: rozwój zielonej gospodarki, rozwój sektora usług czasu wolnego i gospodarki doświadczeń, poprawę dostępu do infrastruktury publicznej, rozwój kultury i dziedzictwa kulturowego, rozwój współpracy w wymiarze produkcyjnym, usługowym i społecznym, rozwój przedsiębiorczości, lokalnych rynków pracy oraz zwiększenie atrakcyjności gospodarczej, włączenie osób z grup w niekorzystnej sytuacji lub wykluczonych, w tym usług opiekuńczych i ochrony zdrowia, wzmacnianie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego, wyrównywanie szans rozwojowych i dywersyfikacja zatrudnienia, stymulowanie rozwoju gospodarczego i innowacyjności miejscowości.

Ponadto, LGD Nadarzyn-Raszyn-Michałowice wdrożyło deklarację dostępności celem ułatwienia komunikacji osobom z niepełnosprawnościami. Deklaracja dostępności dostępna jest na stronie internetowej stowarzyszenia.

Dane z konsultacji społecznych przeprowadzonych na obszarze objętym LSR, które wykorzystane zostały do opracowania LSR.

Dane uzyskane z ankiet poddane zostały wstępnej obróbce statystycznej, w ramach której m.in. określono kategorie dla pytań otwartych. Następnie zostały zdigitalizowane w programie Excel w taki sposób, że każda ankieta znalazła się w odrębnym wierszu. W 160 – ciu kolumnach znalazły się odpowiedzi na poszczególne pytania i ich warianty. Ułatwiło to wydanie obróbkę statystyczną danych i pozwoliło uzyskać wartościowy materiał, przydatny do formułowania wniosków. Aby można było tego dokonać, w oparciu o zdigitalizowany materiał przeprowadzono

analizę statystyczną wyników wykorzystując rozkłady odpowiedzi, analizę krzyżową, a także wskaźniki statystyczne - wartość średnią i miary rozproszenia.

W badaniu obecni byli przedstawiciele grup w niekorzystnej sytuacji, przede wszystkim: osoby niepełnosprawne, rolnicy niskotowarowi, osoby poszukujące zatrudnienia, migranci, oraz kobiety. Uzyskane wyniki poddane zostały digitalizacji i obróbce statystycznej przy pomocy programu Excel. Wyniki omawiane są w poszczególnych rozdziałach Strategii.

Niezależnie od badania ankietowego Zarząd Stowarzyszenia LGD Nadarzyn-Raszyn-Michałowice przeprowadził spotkania konsultacyjne, których celem było uzyskanie opinii mieszkańców dotyczących mocnych i słabych stron gminy i obszaru oddziaływania LGD Nadarzyn-Raszyn-Michałowice oraz szans i zagrożeń, a także analiz celów Lokalnej Strategii Rozwoju. W ich wyniku uzyskano ważne dane dotyczące diagnozy sytuacji gmin w opinii mieszkańców i pożądanym kierunków rozwoju. Dane te okazały się zbieżne z wynikami badania ankietowego. Zebrania konsultacyjne odbyły się w każdej gminie w terminach opisanych powyżej. W spotkaniach uczestniczyło ok. 30 osób.

Przeprowadzone zostały także konsultacje on-line z mieszkańcami za pośrednictwem strony internetowej Stowarzyszenia. W ten sposób mieszkańcy uzyskali możliwość zapoznania się z tekstem dotyczącym stanu i perspektyw rozwoju gmin i wyrażenia własnej opinii.

Ostatnią formą były wywiady telefoniczne z 12 przedsiębiorcami z 3 gmin, respondentów spytano o warunki do prowadzenia działalności.

Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji.

Wyniki wszystkich konsultacji wśród społeczności lokalnej były analizowane, a wnioski, opinie i komentarze, które miały bardziej ogólny charakter były wykorzystywane w procesie przygotowania analizy SWOT, formułowania celów, przedsięwzięć i rezultatów Strategii. Reasumując Stowarzyszenie LGD Nadarzyn-Raszyn-Michałowice uznało za grupy w niekorzystnej sytuacji: osoby z niepełnosprawnościami, wymagające wsparcia osoby młode (do 25 roku życia), seniorów (po 60 roku życia), migrantów, rolników niskotowarowych, osoby poszukujące zatrudnienia oraz kobiety. W związku z powyższym dołożono wszelkich starań, aby w jak największym stopniu LSR odpowiadała na potrzeby tych grup.

Ponadto, badanie ankietowe wykazało, że obszarami tematycznymi, na jakich powinna opierać się LSR, są rozwój zielonej gospodarki oraz przeciwdziałanie niektórym zmianom demograficznym. W ramach pierwszego z zakresów tematycznych ankietowani najczęściej wskazywali konieczność wsparcia poprzez operacje polegające na powstaniu nowych przedsiębiorstw lub rozwoju już istniejących, rozwoju infrastruktury turystycznej, przyjaznej, środowisku, edukacji regionalistycznej (tu ankietowani wskazali, jako formę realizacji projekt realizowany w partnerstwie). Ostatnim wskazanym przedsięwzięciem była animacja obszaru polegająca na przybliżaniu młodzieży z obszaru LSR innowacyjnych rozwiązań stosowanych na obszarach wiejskich w zakresie integrowania członków społeczności pochodzących z różnych gmin.

Z kolei drugi obszar tematyczny, wymagający wsparcia, wskazany przez ankietowanych to pomoc przeciwdziałanie niektórym zmianom demograficznym. W ramach niniejszego obszaru tematycznego zaplanowano szereg działań wspierających infrastrukturę opiekuńczą, edukację międzypokoleniową, edukację cyfrową seniorów czy też poprawę życia na obszarze LGD. W ramach przedmiotowego celu zaplanowano również realizację projektu partnerskiego międzynarodowego.

Analiza SWOT jest narzędziem diagnozy wykorzystywanym do opracowywania dokumentów strategicznych oraz opracowań o charakterze doradczym. Celem analizy SWOT jest przeanalizowanie pozytywnych i negatywnych czynników wpływających na rozwój przedmiotu badania. W analizie SWOT uwzględnia się pozytywne i negatywne czynniki zarówno o charakterze zewnętrznym, oddziałujące na przedmiot badania spoza jego struktur, jak i wewnętrznym, znajdujące się wewnątrz przedmiotu badania. W ramach niniejszej analizy czynniki zewnętrzne zostały dodatkowo wyodrębnione na dwie podkategorie. Oddzielnie omówiono trendy ogólne – trendy rozwojowe odnoszące się nie tylko do analizowanego obszaru, ale mające charakter trendów ogólnopolskich lub ogólnoświatowych. Pod pojęciem „trendów własnych” omówiono natomiast czynniki zewnętrzne oddziałujące na analizowany obszar i społeczność bezpośrednio.

Celem przeprowadzenia niniejszej analizy SWOT było przeprowadzenie diagnozy potrzeb społeczności lokalnych z terenu gmin Michałowice, Nadarzyn i Raszyn. Jak najlepsze zrozumienie potrzeb jest niezbędne do identyfikacji sfer

życia społecznego wymagającego zmiany (rozwoju). Diagnoza umożliwia ustalenie stanu faktycznego oraz określenie celów Lokalnej Strategii Rozwoju.

Niniejszą analizę SWOT opracowali pracownicy biura LGD Nadarzyn – Raszyn – Michałowice. Do przygotowania tej części strategii wykorzystano informacje zgromadzone w Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, dane zawarte w raportach o stanie gminy Nadarzyn, stanie gminy Raszyn i stanie gminy Michałowice za 2021 r., wykorzystano informacje pozyskane od członków społeczności lokalnej pozyskane na spotkaniach konsultacyjnych we wrześniu i w październiku 2022 r., zastosowano wiedzę zebraną w toku indywidualnych wywiadów pogłębionych przeprowadzonych z członkami społeczności lokalnej (zarówno członkami LGD oraz osobami niezwiązanymi ze stowarzyszeniem). Wreszcie wykorzystano obserwacje własne pracowników biura LGD w przedmiocie bazy infrastrukturalnej, terenów zielonych i funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego na analizowanym obszarze.

Poniżej przedstawiamy zbiorczą tabelę przedstawiającą wyniki analizy SWOT ze wszystkich trzech gmin.

Tab. Analiza SWOT

Mocne strony: - wysoki stopień zamożności analizowanego obszaru i jego mieszkańców – analiza danych zgromadzonych w Banku Danych Lokalnych GUS oraz rankingów zamożności samorządów prowadzi do wniosku, że gminy Nadarzyn, Raszyn i Michałowice są jednymi z najzamożniejszych gmin w Polsce. Taki stan rzeczy jest skutkiem położenia tych gmin w bezpośrednim sąsiedztwie m. st. Warszawy, w centrum obszaru metropolitalnego. Społeczności lokalne składają się w znacznej części z osób zamożnych o dochodach powyżej średniej krajowej. Konsekwencją takiego stanu rzeczy jest wysoki poziom dochodów własnych w/w jednostek samorządu terytorialnego, co przekłada się na duże możliwości inwestycyjne tych podmiotów. Wysoki poziom zamożności członków społeczności lokalnych powoduje także, że mają oni ponadprzeciętne możliwości inwestycyjne w zakresie rozwoju własnej działalności gospodarczej oraz w zakresie rozbudowy własnych nieruchomości – mieszkańców stać jest na zastosowanie nowoczesnych technologii w ich gospodarstwach domowych. - dobrze rozwinięta infrastruktura komunikacyjna na analizowanym obszarze – gminy Nadarzyn, Raszyn i Michałowice są bardzo dobrze skomunikowane z m.st. Warszawa oraz innymi regionami kraju. Jest to skutek istnienia na ich terenach infrastruktury drogowej w postaci sieci dróg ekspresowych (droga S8, Południowa Obwodnica Warszawy), bliskiego sąsiedztwa z autostradą A2, infrastruktury kolejowej w postaci linii Warszawskiej Kolei Dojazdowej na terenie gminy Michałowice oraz bliskości tzw. „Łódzkiej Linii Kolejowej” biegnącej od m.st. Warszawy poprzez północną część powiatu pruszkowskiego. Tak rozwinięta infrastruktura powoduje, że istnieje łatwość organizowania podróży TAM-POWRÓT z analizowanego obszaru do m.st. Warszawy oraz w kierunku Łodzi, Katowic i Krakowa. Członkowie społeczności lokalnych mają łatwość podróżowania w w/w kierunkach, a także mieszkańcy innych regionów kraju mają łatwość w dotarciu do analizowanego obszaru. Szczególnie	Słabe strony: - „Cień m. st. Warszawy” – analizowany obszar znajduje się w „cieniu m.st. Warszawy”. Dla wielu członków społeczności lokalnej to m.st. Warszawa jest centrum interesów życiowych i swoją uwagę koncentrują oni tylko w niewielkim stopniu na rzeczywistym miejscu zamieszkania. Jednocześnie bliskość m.st. Warszawy powoduje, że wiele usług z których korzystają członkowie społeczności lokalnej zlokalizowana jest w stolicy. Można powiedzieć, że analizowany obszar stanowi zaplecze dla m.st. Warszawy co do przedmiotu funkcjonujących na nim działalności gospodarczych. - słabe więzi funkcjonalno-komunikacyjne istniejące w ramach analizowanego obszaru i jego społeczności – trzy gminy stanowiące analizowany obszar cechują się słabymi wewnętrznymi powiązaniem funkcjonalno-użytkowymi. Członkowie społeczności lokalnych, jeżeli nie dysponują indywidualnymi środkami transportu, mogą mieć problemy z efektywnym poruszaniem się wewnątrz analizowanego obszaru. Jednocześnie ruch i więzi funkcjonalne występują na linii analizowany obszar – m.st. Warszawa, a nie w ramach analizowanego obszaru. - niski stopień objęcia ochroną przyrodniczą analizowanego obszaru – mimo występowania wartościowych przyrodniczo terenów na analizowanym obszarze, to stosunkowo niewielki procent obszaru analizowanego jest pokryty ochroną tego rodzaju. W większości jest to „słaba ochrona” w postaci obszaru chronionego krajobrazu. Zakres terenów objętych statusem rezerwatu przyrody występuje tylko w niewielkim zakresie na terenie gminy Michałowice oraz gminy Raszyn. - znaczny stopień przekształcenia analizowanego obszaru – znaczna część
--	---

silne są połączenia pomiędzy m.st. Warszawą i analizowanym obszarem.

- duża liczba miejsc pracy funkcjonująca na analizowanym obszarze – bliskość m.st. Warszawy sprzyja rozwojowi zakładów pracy. Na analizowanym obszarze funkcjonują liczne przedsiębiorstwa o zróżnicowanej wielkości. Sprzyja to możliwości znalezienia pracy przez członków społeczności lokalnej w miejscu zamieszkania.

- duża liczba działalności gospodarczych funkcjonujących na analizowanym obszarze – wysoki stopień zamożności, duże zagęszczenie ludności oraz zlokalizowanie analizowanego obszaru w ramach subregionu aglomeracji warszawskiej sprzyja zakładaniu nowych działalności gospodarczych. W szczególności istnieje popyt na usługi z zakresu obsługi innych przedsiębiorców, usług remontowo-budowlanych, usług dedykowanych miejscowej ludności (edukacja, rozwój, doradztwo) oraz usług handlowych.

- znaczny odsetek osób wysoko wykwalifikowanych wśród członków społeczności lokalnej – znaczną część mieszkańców analizowanego obszaru stanowią osoby o wysokich kwalifikacjach – posiadające wyższe wykształcenie, specjalistyczne umiejętności lub wysokie dochody. Tacy członkowie społeczności lokalnej posiadają potrzeby i możliwości by angażować się w tworzenie społeczeństwa obywatelskiego oraz jego rozwój. Jednocześnie taki stan rzeczy powoduje, że członkowie społeczności lokalnych mają predyspozycje by interesować się, rozumieć i korzystać z nowoczesnych technologii w zakresie prowadzenia gospodarstwa domowego lub działalności gospodarczej.

- dodatnie saldo migracji na analizowanym obszarze – na analizowanym obszarze występuje dodatnie saldo migracji, z roku na roku zwiększa się liczebność społeczności lokalnych. Konsekwencją takiego stanu rzeczy jest zwiększanie popytu na usługi dla ludności lokalnej oraz napływ kapitału (zarówno finansowego jak i osobowego) na analizowany obszar.

- istnienie obszarów o znacznej wartości przyrodniczej na analizowanym obszarze – na analizowanym obszarze występują tereny o znacznej wartości przyrodniczej, które nie zostały w znaczącym stopniu nie zostały przekształcone przez człowieka. Mowa przede wszystkim o dolinie rzeki Utraty i rzeki Raszynki oraz lasach na terenach gminy Nadarzyn i gminy Michałowice, oraz obszarze tzw. stawów raszyńskich oraz tzw. stawów pęcickich. Tereny te objęte są ochroną przyrodniczą jako obszar chronionego krajobrazu i rezerwat przyrody. Ich istnienie oddziałuje pozytywnie na komfort życia członków społeczności lokalnych. Tereny te traktowane są także jako atrakcja turystyczna przyciągają turystów pochodzących spoza analizowanego obszaru.

terenów analizowanego obszaru została przekształcona przez człowieka. Intensywnie rozwija się zabudowa mieszkaniowa oraz usługowa (przede wszystkim hale expo oraz centra logistyczne). Analizowany obszar poprzecinany jest siecią dróg ekspresowych, co oznaczało ingerencję w wewnętrzne powiązania funkcjonalne istniejące w ramach analizowanego obszaru. Znaczny stopień przekształcenia analizowanego obszaru negatywnie oddziałuje na przyrodę oraz jakość życia mieszkańców.

- niski stopień zaangażowania członków społeczności lokalnej w sprawy publiczne – wielu członków społeczności lokalnej nie uczestniczy aktywnie w życiu publicznym. Mieszkańcy lokujący centrum swojej aktywności życiowej w m. st. Warszawa nie znajdują niejednokrotnie powodów by włączać się w życie społeczne oraz uczestniczyć wydarzeniach kulturalnych odbywających się na analizowanym obszarze.

- niski stopień identyfikacji członków społeczności lokalnej z analizowanym obszarem – z uwagi na fakt, że wielu członków społeczności lokalnej jest tzw. „ludnością napływową” i centrum swojej aktywności lokalizuje w m. st. Warszawie, to osoby te nie identyfikują się z analizowanym obszarem. Mieszkańcy ci często nie znają bliżej swoich gmin oraz nie czują się z nimi związani.

- brak tzw. „marki lokalnej” – bliskość m. st. Warszawy oraz kosmopolityczność analizowanego obszaru powoduje, że analizowany obszar traci swoją specyfikę. Konsekwencją takiego stanu rzeczy jest brak produktów regionalnych, które charakterystyczne są dla analizowanego obszaru. Powszechna dostępność wszelkich towarów i usług powoduje, że mali przedsiębiorcy, działający na analizowanym obszarze mają trudność z wypracowaniem własnej marki na rynku.

- zanikanie „tradycyjnego” rolnictwa – skutkiem znacznych przekształceń, jakie zaszły na analizowanym obszarze w ostatnich latach, jest zanikanie „tradycyjnego” rolnictwa. Obecnie stosunkowo niewielu członków społeczności lokalnej prowadzi własne gospodarstwa rolne.

- występowanie elementów dziedzictwa lokalnego na analizowanym obszarze – w gminie Raszyn i gminie Nadarzyn istnieją obiekty historyczne o dużym znaczeniu dla dziedzictwa lokalnego. Mowa o zajeździe Austeria (Raszyn) oraz o kompleksie pałacowo-parkowym w Młochowie (Nadarzyn). Obiekty te sprzyjają budowaniu poczucia wspólnoty wśród członków społeczności lokalnej, są przestrzenią do organizowania wielu ważnych dla nich wydarzeń o charakterze kulturalnym i edukacyjnym. Jednocześnie obiekty te stanowią atrakcję turystyczną dla mieszkańców innych obszarów. Generują ruch takich osób na analizowany obszar.	
Szanse (trendy ogólne): - nowy sposób myślenia o obszarach podmiejskich w ramach aglomeracji warszawskiej – w dyskusji n.t. przyszłości obszaru aglomeracji warszawskiej zwraca się uwagę, że obszary znajdujące się w bezpośrednim sąsiedztwie m.st. Warszawy o charakterze wiejskim powinny pełnić funkcje wypoczynkowo-rekreacyjne dla mieszkańców oraz stanowić zaplecze przyrodnicze dla całego obszaru metropolitalnego. Zmiana dokonująca się w tym zakresie jest szansą dla analizowanego obszaru w zakresie w jakim pozwoli na pojawianie się na nim nowego rodzaju usług oraz stworzy szersze podstawy do prowadzenia działań mających na celu ochronę przyrody i budowania tożsamości lokalnej poprzez prowadzenie działalności kulturalnej. Szanse (trendy własne): - budowa Centralnego Portu Komunikacyjnego – budowa Centralnego Portu Komunikacyjnego może doprowadzić do rozbudowy połączeń funkcjonalno-użytkowych istniejących w ramach analizowanego obszaru. Realizacja tej inwestycji może skutkować napływem nowego kapitału osobowego oraz finansowego do analizowanego obszaru. - wzrost zamożności obszaru metropolitalnego m.st. Warszawy – intensywny rozwój ekonomiczny m.st. Warszawy pozytywnie oddziałuje na analizowany obszar w zakresie w jakim czyni go miejscem atrakcyjnym do osiedlenia się przez nowych mieszkańców, co skutkuje napływem kapitału osobowego i kapitału finansowego. - rozwój mobilności członków społeczności lokalnej – członkowie społeczności lokalnej korzystają w coraz szerszym zakresie ze środków komunikacji indywidualnej takich jak samochody osobowe, rowery i hulajnogi elektryczne. Ponadto gminy z obszaru analizowanego prowadzą liczne inwestycje w ścieżki rowerowe oraz innego rodzaju infrastrukturę ułatwiającą komunikację międzygminną. Taki trend pozwala na przezwycięzenie słabości obszaru, jaką jest niewielki zakres połączeń komunikacyjnych istniejących w jego ramach.	Zagrożenia (trendy ogólne): - starzenie się członków społeczności lokalnej –mimo napływu nowej ludności na obszar analizowany należy odnotować zjawisko jakim jest starzenie się społeczności lokalnej. Od wielu lat wzrasta średnia wieku członków społeczności lokalnej. Taki stan rzeczy powoduje, że konieczne jest dokonanie zmian w zakresie usług dostępnych na analizowanym obszarze tak, by usługi te odpowiadały potrzebom osób starszych. Chodzi zarówno o usługi świadczone przez sektor publiczny oraz usługi sektora prywatnego. Przede wszystkim konieczne jest poszerzenie bazy usług opiekuńczych i usług rozwojowych dedykowanych osobom starszym. - napływ cudzoziemców na teren analizowanego obszaru –na analizowany obszar napływa ludność cudzoziemska, zarówno z państw tzw. Europy Wschodniej jak i z państwa azjatyckich. Taki stan rzeczy powoduje, że analizowanym obszarze konieczne jest prowadzenie działań mających na celu zintegrowanie cudzoziemców w ramach społeczności lokalnych oraz ich związków z analizowanym terenem. - ograniczenie możliwości rozwojowych gmin w związku z pogarszającą się sytuacją finansową – obciążanie jednostek samorządu terytorialnego dodatkowymi obowiązkami przy braku zbilansowania kosztów tych obowiązków dodatkowymi źródłami dochodów powoduje, że gminy z obszaru analizowanego mają mniejsze możliwości prowadzenia zadań inwestycyjnych oraz działań mających na celu rozwój społeczności lokalnych. Gminy zmuszane są by w coraz większym zakresie sięgać po tzw. „fundusze zewnętrzne”. Zagrożenia (trendy ogólne): - budowa Centralnego Portu Komunikacyjnego – realizacja w/w inwestycji jest także ryzykiem dla analizowanego obszaru. Powstanie CPK oraz przekształcenia

	związane z rozwojem nowej infrastruktury drogowej i kolejowej, a także działania mające na celu dyslokację ludności z terenu na którym realizowana będzie inwestycja, mogą w sposób nieprzewidywalny wpłynąć na rozwój analizowanego obszaru poprzez zwiększenie napływu nowej ludności (nieproporcjonalnie ponad istniejący obecnie trend) - suburbanizacja – zjawisko to powoduje, że w analizowany obszar podlega kolejnym przekształceniom, przy czym przekształcenia te negatywnie wpływają na jakość życia mieszkańców tego obszaru. Skutkiem rozwoju działalności gospodarczych oraz zwiększania liczby mieszkańców jest m.in. zwiększanie gęstości zaludnienia, zwiększanie intensywności ruchu transportu samochodowego, a także zwiększanie stopnia zanieczyszczenia powietrza. - ograniczanie ilości terenów zielonych na analizowanym obszarze – intensywne przekształcenia analizowanego obszaru stwarzają zagrożenie co do zachowania w odpowiednim stanie terenów zielonych. Tereny te narażone są na przekształcenie pod zabudowę mieszkaniową lub zabudowę usługową, co będzie skutkowało spadkiem jakości życia mieszkańców analizowanego obszaru. - „Ucieczka” ludzi młodych do m.st. Warszawy –wielu młodych ludzi pochodzących z analizowanego obszaru nie identyfikuje się z miejsce zamieszkania i począwszy od etapu szkoły średniej, poprzez studia „ucieka” do m.st. Warszawy. Taki stan rzeczy jest skutkiem mało interesującej oferty usług dedykowanych dla młodych mieszkańców obszaru analizowanego. Nie funkcjonują na nim szkoły wyższe, istnieją nieliczne szkoły średnie. Brak jest miejsc w których młodzi ludzie mogli by spędzać wolny czas i agregować swoją energię.
--	---

Analiza SWOT jednoznacznie pokazuje, że mieszkańcy są świadomi potencjału obszaru, na którym mieszkają i bardzo wyraźnie widzą też jego słabe strony. W szansach upatrują możliwości zmiany niekorzystnej sytuacji, mając jednocześnie świadomość możliwych zagrożeń. Wnioski, jakie nasuwają po analizie powyższego materiału, każą jednoznacznie położyć większy nacisk na wykorzystanie bogatych zasobów przyrodniczych i istniejących już atrakcji turystycznych. Sprzyjać temu będzie dobrze rozwinięta infrastruktura drogowa. Jednocześnie daje się zauważyć, że dużą barierą w zbudowaniu turystycznej marki obszaru LGD jest brak miejsc noclegowych, mała liczba gospodarstw agroturystycznych i wciąż za mała liczba kilometrów szlaków rowerowych i turystycznych. Powyższe elementy stanowią również przeszkodę w zbudowaniu kompleksowej oferty turystycznej. Ponadto, koniecznie należy wykorzystać dogodne położenie LGD Nadarzyn-Raszyn-Michałowice. Bliskie sąsiedztwo dużej aglomeracji warszawskiej, daje duże możliwości rozwoju turystyki weekendowej. Coraz bogatsza oferta turystyczna funkcjonujących na terenie gmin może być magnesem przyciągającym turystów z dużych miast. Analiza SWOT wskazuje również na pojawiające się problemy z brakiem możliwości aktywnego i pożytecznego zagospodarowania czasu wolnego ludzi młodych i seniorów. Na obszarze LGD Nadarzyn-Raszyn-Michałowice wciąż jest za mała liczba placów zabaw, boisk sportowych czy zagospodarowanych centrów miejscowości z możliwością zorganizowania

spotkania integracyjnego. Problemem, który należy spróbować rozwiązać przy pomocy LSR, jest słabe powiązanie mieszkańców z obszarem. Duży odsetek mieszkańców swoje Życie zawodowe prowadzi w Warszawie. Powyższe znajduje też odzwierciedlenie w małej aktywności i zaangażowania w sprawy lokalne osób, które nie są rdzennie związane z obszarem, a osiedliły się tutaj głównie ze względu na warunki przyrodnicze.

Grupy/organizacje/związki zainteresowane i zaangażowały się w tworzenie LSR. Planowane kroki w celu utrzymania zaangażowanie lokalnej społeczności na etapie wdrażania LSR.

Tworzenie nowej Lokalnej Strategii Rozwoju LGD Nadarzyn-Raszyn-Michałowice spotkały się ze sporym zainteresowaniem i odzewem różnych grup społecznych występujących na obszarze. Byli to m. in.:

- przedstawiciele władzy publicznej (wójtowie, sołtysi, pracownicy urzędów gmin);
- osoby prowadzące działalność gospodarczą na terenie LGD;
- rolnicy (głównie niskotowarowi)
- przedstawiciele OSP
- przedstawiciele Kół Gospodyń Wiejskich
- mieszkańcy (w tym osoby młode oraz seniorzy, osoby bezrobotne, osoby niepełnoprawne)
- przedstawiciele klubów sportowych

LGD Nadarzyn-Raszyn-Michałowice planuje dołożyć wszelkich starań aby podtrzymać zaangażowanie tych osób na etapie wdrażania LSR.

W celu podtrzymania zaangażowania społeczności lokalnej na etapie wdrażania LSR, postanowiono zapewnić inkluzyjny charakter LGD. Członkostwo nowych osób będzie silnie promowane, wszystkie zainteresowane osoby będą mogły zostać członkiem LGD.

Wszystkie organizacje, osoby prawne oraz grupy nieformalne, które brały udział w tworzeniu LSR, zostaną zaproszone do zostania członkiem LGD.

Szeroki udział społeczności lokalnej powinien być zapewniony nie tylko na etapie opracowania LSR, ale także jej realizacji. LGD planuje organizowanie spotkań konsultacyjnych (np. w przypadku aktualizacji LSR), stały kontakt z mieszkańcami za pośrednictwem strony internetowej oraz wywiady fokusowe ze społecznością lokalną (organizowane w razie zapotrzebowania). Opinie mieszkańców na temat LSR i pracy LGD będą także elementem ewaluacji.

Po wybraniu LGD do realizacji LSR zostanie zorganizowane spotkanie informacyjne, gdzie będzie przedstawiony harmonogram naborów wniosków oraz założenia realizacji projektów w ramach PSWPR

Działania planowane w celu poinformowania o strategii szerszą społeczność lokalną i mobilizacji biernych dotychczas interesariuszy do realizacji strategii.

W ramach działań informacyjnych LGD Nadarzyn-Raszyn-Michałowice w dalszym ciągu prowadzić będzie stronę internetową, na której będą umieszczane informacje o planowanych naborach wniosków oraz mających się odbyć wydarzeniach. Na stronie w widocznym miejscu zostanie również umieszczony harmonogram naborów, tak aby każda chętna osoba mogła się wcześniej przygotować do złożenia wniosku o przyznanie pomocy.

Istniejąca strona internetowa zostanie też poszerzona o nową funkcję „ARKUSZ POMYSŁÓW”. Będzie to zakładka, dzięki której, każda zainteresowana osoba będzie mogła zgłosić swój pomysł na wniosek bez wychodzenia z domu. Po otrzymaniu takiego zgłoszenia pracownicy LGD przeanalizują możliwości realizacji takiej operacji i oddzwoni do zainteresowanej osoby w celu poinformowania o możliwościach realizacji zgłoszonej operacji.

Raz na pół roku zostaną przeprowadzone spotkania informacyjne, których celem będzie zapoznanie lokalnej społeczności z możliwościami otrzymania dofinansowania. Na spotkaniach zostaną również omówione wymagania formalne jakie musi spełnić wniosek o przyznanie pomocy oraz w sposób uzyskania punktów w ramach obowiązujących kryteriów wyboru operacji.

Raz w tygodniu LGD planuje zorganizować „GODZINY OTWARTE”, w ramach których każda zainteresowana osoba będzie mogła przyjść do biura w celu zgłoszenia swojego pomysłu na realizację operacji i przedyskutować go z pracownikiem biura.

LGD Nadarzyn-Raszyn-Michałowice zamierza kontynuować prowadzenie profilu na platformie Facebook, który również będzie zawierał aktualne informacje o bieżących wydarzeniach, nie tylko związanych z LGD ale również z całym obszarem objętym LSR.

Działania planowane w ramach LGD w celu wzmocnienia partnerskiej współpracy członków we wdrażaniu LSR.

Zaangażowanie społeczności lokalnej w budowanie strategii rozwoju lokalnego jest ważnym procesem jej uspołeczniania, jednak nie jedynym. Społeczność lokalna powinna mieć możliwość prawdziwego udziału również w proces realizacji strategii, jako współdecydująca o kierunkach rozwoju, zmianach w dokumencie strategicznym oraz ocenie jego wdrażania. W związku z tym wypracowano metodykę uspołeczniania LSR Nadarzyn-Raszyn-Michałowice na różnych poziomach jej wdrażania.

W celu monitorowania i oceny realizacji strategii organizowane będą warsztaty konsultacyjne, spotkania ekspertów, przeprowadzane będą konsultacje online oraz ankiety. Grupą docelową powyższych metod partycypacji jest cała społeczność lokalna LGD Nadarzyn-Raszyn-Michałowice i do niej przede wszystkim będą skierowane zaproszenia poprzez informacje na stronie LGD oraz współpracujących instytucji publicznych. W celu efektywniejszego wdrażania LSR Lokalna Grupa Działania będzie kontaktować się między innymi z:

- Członkami LGD;
- Radnymi JST będących członkami Stowarzyszenia;
- Przedsiębiorcami;
- Przedstawicielami organizacji pozarządowych;
- Przedstawicielami innych znaczących instytucji działających na obszarze LSR Nadarzyn-Raszyn-Michałowice;
- Pracownikami urzędów gmin oraz ośrodków pomocy społecznej, domów kultury itp.;

W celu włączenia partnerów we wdrażanie LSR prowadzony będzie proces informowania i konsultacji społecznych, m.in. poprzez:

1. upowszechnianie informacji dotyczących działalności LGD na stronie internetowej LGD: (<https://www.nadarzyn-raszyn-michalowice.pl/>);
2. informowanie społeczności LGD o planowanych w ramach realizacji LSR naborach wniosków poprzez akcje promocyjne;
3. informowanie o efektach tych projektów;
4. spotkania, warsztaty o charakterze informacyjno-zapoznawczym, służące równocześnie budowaniu relacji;
5. pozyskiwanie propozycji rozwiązań i pomysłów dotyczących zmian w LSR w trakcie akcji promocyjnych i szkoleń dla beneficjentów.

Co więcej, duże znaczenie na etapie wdrażania LSR będzie miał udział partnerów społeczno-gospodarczych w przygotowaniu i realizacji poszczególnych projektów. Będzie się to przejawiało m.in. poprzez ich udział w konsultacjach, warsztatach czy spotkaniach informacyjnych.

W rezultacie powyższych działań dojdzie do weryfikacji wariantów rozwoju obszaru oraz proponowanych w ramach LSR rozwiązań, a korzyściami takiego procesu będą:

- aktywne włączenie interesariuszy w prace nad dokumentacją i współdecydowanie o kształcie docelowych sposobów realizacji proponowanych rozwiązań na danym obszarze,
- uzyskanie opinii i wniosków od interesariuszy pozwalających na analizę problemów i podniesienie wartości merytorycznej LSR oraz realizowanych w ramach niej projektów,
- wyższy stopień akceptacji społecznej,

Podczas realizacji LSR położony zostanie nacisk na wzmocnienie komunikacji w LGD, wymaga to podejścia wieloaspektowego i zrozumienia potrzeb i oczekiwań różnych grup w organizacji. W celu wzmocnienia komunikacji w organizacji:

- zostanie stworzona kultura otwartej komunikacji;
- wykorzystane będą różne kanały komunikacji: takie jak spotkania, e-mail, wiadomości tekstowe, komunikatory internetowe, strony internetowe, w celu zaspokojenia potrzeb różnych grup w organizacji;
- szkolenia z komunikacji dla pracowników i członków;
- system feedbacku: regularna i jasna informacja zwrotna w celu zapewnienia, że wszyscy zainteresowani wiedzą, jakie są ich cele i jak się rozwijają;

- regularne spotkania pracowników biura LGD oraz Zarządu i Rady LGD aby omawiać postępy, problemy i cele organizacji;
- dostosowanie stylu i języka komunikacji do różnych grup interesów, uwzględniając ich wiedzę, umiejętności i doświadczenia.

Raz w miesiącu w biurze LGD będzie organizowany dzień nowych inicjatyw. Tego dnia członkowie społeczności będą mogli spotkać się z członkami zarządu i pracownikami biura LGD celem przedstawienia swoich propozycji związanych z wdrażaniem LSR. Komunikaty o dniu nowych inicjatyw będą publikowane na stronie stowarzyszenia oraz w mediach społecznościowych. Zaprezentowana wyżej koncepcja cotygodniowych spotkań może zostać zmieniona w ten sposób. Celem umożliwienia bieżącej komunikacji w sprawie wdrażania LSR możemy dodać na stronie specjalną zakładkę z formularzem za pomocą której członkowie społeczności lokalnych na bieżąco będą mogli kierować do zarządu wnioski w sprawie realizacji i zmian strategii.

W ramach komponentu zarządzenie LSR Interwencji I.13.1 Przewidziano działania integracyjno-aktywizujące kierowane do społeczności lokalnej, które potwierdzają inkluzywny charakter działalności LGD, Działania te zostaną szeroko opisane w planie komunikacji

Działania planowane w celu rozwinięcia współpracy pomiędzy podmiotami z obszaru LGD, zwiększenia zainteresowania a docelowo realizacją projektów partnerskich.

W okresie programowania 2023-2027 rozróżniamy: Operacje w partnerstwie - partnerów z obszaru jednej LSR oraz projekty partnerskie dotyczące partnerów z poza obszaru LSR. W PS WPR zmieniła się rola samej LGD. Obecnie LGD wybiera i wspiera operacje w partnerstwie i projekty partnerskie realizowane przez inne podmioty. LGD nie będzie mogła samodzielnie realizować ani operacji w partnerstwie ani projektów partnerskich, tak jak to miało miejsce w przypadku realizacji poddziałania 19.3 „Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania” objętego PROW 2014-2020.

Idea partnerstwa będzie promowana w ramach przedsięwzięć P.1.2 „Projekt partnerski” oraz P.2.3 „Operacja w partnerstwie”. Oba przedsięwzięcia będą wykorzystywać zasoby regionalne obszaru LSR i będą nakierowane na uzyskanie synergii poprzez partnerską wymianę doświadczeń.

Zadaniem LGD jest wspieranie współpracy z innymi podmiotami, w tym celu planowane jest organizowanie raz na pół roku spotkań informacyjnych. Przedmiotowe spotkania będą miały za zadanie informowanie potencjalnych beneficjentów o możliwości realizacji operacji w partnerstwie. Zostaną również omówione podstawowe zagadnienie formalno-prawne związane z realizacją takich projektów. Spotkanie takie dadzą też szansę podmiotom na wzajemne poznanie i zawiązanie ewentualnej współpracy.

W celu jeszcze większego zwiększenia zainteresowania wśród mieszkańców projektami realizowanymi w partnerstwie, LGD Nadarzyn-Raszyn-Michałowice planuje organizować szkolenia dla osób zainteresowanych złożeniem wniosku. Szkolenie będzie miało charakter otwarty a informacja o nim będzie zamieszczona na stronie internetowej, FB, lokalnej prasie oraz słupach ogłoszeniowych. Planujemy też zwrócić się z prośbą do przynależnych gmin aby również tę informację umieszczały na swoich stronach internetowych.

Ponadto, planowane jest powstanie tematycznego zespołu doradczego mającego za zadanie wspieranie chętne podmioty do realizacji operacji w partnerstwie, na każdym jej etapie. Zadaniem tego zespołu będzie dodatkowo szerzenie wiedzy o możliwościach i zaletach, jakie daje ten właśnie rodzaj operacji.

Rozdział IV Analiza potrzeb i potencjału LSR

IV.1 Analiza potrzeb rozwojowych i potencjałów obszaru wdrażania LSR

1) Przestrzeganie równości szans

Cała strategia będzie realizowana z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE, w tym zapewnieniem równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji, zgodnie z art. 9 rozporządzenia 2021/1060. W projektach związanych z zatrudnieniem rozważane jest wprowadzenie wymogu zapewnienia niedyskryminujących warunków zatrudniania i współpracy. Inwestycje w infrastrukturę uwzględniać będą wymogi uniwersalnego projektowania i mechanizmu racjonalnych usprawnień. Premiowane będą projekty, w których zaplanowane będzie opracowanie innowacyjnych rozwiązań przyczyniających się do zwiększenia równości, włączenia społecznego, niedyskryminacji, w tym promujące zaangażowanie kobiet, w szczególności młodych. Zapisy dokumentów programowych będą niedyskryminacyjne, przejrzyste, gwarantując równouprawnienie płci i realizację postanowień Karty praw podstawowych UE. W dokumentach określających warunki realizacji projektów (m.in. kryteriach wyboru projektów) i procedurach wskazane będą wymogi, dotyczące przestrzegania zasad horyzontalnych. Dzięki temu wszystkie podmioty zaangażowane we wdrażanie LSR będą zapobiegać wszelkiej dyskryminacji na każdym etapie realizacji LSR: podczas jej przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości. Umożliwi to też wybór do dofinansowania przedsięwzięć zgodnych z zasadami horyzontalnymi i ich przestrzeganie przez beneficjentów na każdym etapie wdrażania projektów, gwarantując spełnienie wymogów dotyczących równości szans, niedyskryminacji i dostępności usług lub infrastruktury.

2) Charakterystyka gospodarki/przedsiębiorczości (w tym przedsiębiorczości społecznej), branż z potencjałem rozwojowym (informacja o branżach gospodarki mających kluczowe znaczenie dla rozwoju obszaru).

Specyfiką obszaru LSR jest przekształcanie się obszaru z rolniczego w tereny budowlane i inwestycyjne oraz mieszkaniowe. Obszar LSR przekształca się w kierunku funkcjonalnie złożonym. Bardzo intensywnie rozwijają się jego osadnictwo, pozarolnicza działalność gospodarcza – przetwórstwo i usługi oraz funkcja rekreacyjno-wypoczynkowa. Ostatnie lata to okres znaczącego przyrostu liczby podmiotów gospodarczych na obszarze, należących zarówno do kapitału krajowego, jak i zagranicznego. Jest to bardzo istotny potencjał. Na terenie LGD działalność prowadzi ogółem 11 340 podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON (stan na dzień 31 grudnia 2020 r.). Liczba przedsiębiorców na obszarze LSR na przestrzeni lat 2014-2020 sukcesywnie wzrasta. W strukturze prowadzonej działalności dominują przedsiębiorstwa prywatne stanowiące ponad 12,3 % ogółu podmiotów. W zarejestrowanej liczbie podmiotów gospodarczych w 2020 r. spółki handlowe stanowiły ogółem 11,7% podmiotów, spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego – 5,7 % wszystkich podmiotów, a spółki cywilne – 10,4 % ogólnej liczby podmiotów.

Sekcja PKD		2022 rok
Sekcja A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	39
Sekcja B	Górnictwo i wydobywanie	11
Sekcja C	Przetwórstwo przemysłowe	1069
Sekcja D	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	84
Sekcja E	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	34
Sekcja F	Budownictwo	1159
Sekcja G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych	3291
Sekcja H	Transport i gospodarka magazynowa	814

Sekcja I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznym	378
Sekcja J	Informacja i komunikacja	861
Sekcja K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	284
Sekcja L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	478
Sekcja M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	1857
Sekcja N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	529
Sekcja O	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	15
Sekcja P	Edukacja	406
Sekcja Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	590
Sekcja R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	171
Sekcja S, T	Pozostała działalność usługowa oraz gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	639
Sekcja U	Organizacje i zespoły eksterytorialne	0

Z analizy, dyskusji i obserwacji własnych wynika, że przedsiębiorcy w niewystarczający sposób korzystają z regionalnych producentów (np. ogórków, kapusty kiszonych, rękodzieła, rzemiosła lokalne), słabo znają i wykorzystują lokalne zasoby i walory, lokalny potencjał szczególnie środowiskowy i rekreacyjny terenów znajdujących się w sąsiedztwie Warszawy. Z drugiej strony - z punktu widzenia społecznego zagrożenie stanowią firmy, których rozwój stanowi potencjalne zagrożenie dla środowiska. Zanika rzemiosło artystyczne i tradycyjne zawody. Według danych GUS wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym obszaru LGD, w 2020 r. wynosił ogółem 5 485 podmiotów na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym, jednak ciągle jest to zbyt mało by zaspokoić potrzeby gmin. Potrzeby w tym zakresie są większe. Wiąże się z tym wyjazd mieszkańców do aglomeracji Warszawskiej do pracy, ze względu na bogatszą ofertę i większe możliwości znalezienia pracy. Lokalna Grupa Działania Nadarzyn-Raszyn-Michałowice w planie działania uwzględniła wsparcie przedsiębiorców ze swojego terenu w postaci naborów specjalnie im dedykowanym, w tym w formie operacji realizowanych w partnerstwie.

3) Rynek pracy (poziom zatrudnienia i stopa bezrobocia - liczba bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym, charakterystyka grup pozostających poza rynkiem pracy)

Wskaźnik bezrobocia (iloraz liczby bezrobotnych i liczby osób w wieku produkcyjnym) na koniec 2020 roku wynosił w powiecie pruszkowskim 3,3%. Na tle województwa mazowieckiego i całej Polski jest to wynik zadowalający (bezrobocie w województwie mazowieckim wynosiło 5,1%, a w Polsce – 6,1%). W 2020 r. największą grupę bezrobotnych stanowili osoby w wieku 25-34 lata (25,9%), a najmniejszą 55+ - 13%. W pozostałych grupach wiekowych bezrobocie wynosi około 15%. Kobiety stanowią 48% bezrobotnych, 10,2% osób poniżej 25 roku życia i 35% wszystkich bezrobotnych pozostających bez pracy dłużej niż rok. Pozytywnym zjawiskiem na terenie gmin członkowskich LGD jest spadek bezrobocia wśród młodych ludzi do 24 roku życia.

	NADARZYN	RASZYN	MICHAŁOWICE	OGÓŁEM LGD
Liczba bezrobotnych	231	300	350	881
Udział osób bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym (%)	4,07%	2,35%	2,85%	9,27%
Liczba osób w wieku produkcyjnym obszaru LGD	5 669	12 727	10 525	28 921

Osoby mieszkające na wsi nadal mają ograniczone możliwości korzystania z ulg na podnoszenie kwalifikacji, szkoleń i kursów w miejscu zamieszkania. W 2020 r. wskaźnik zatrudnienia kobiet wynosi 52%, o 12,6 punktu procentowego mniej niż wskaźnik zatrudnienia mężczyzn (65,6%). Trudną sytuację kobiet wiejskich na rynku pracy pogarsza brak instytucjonalnej opieki nad dziećmi. Wśród rozwiązań zwiększających szanse kobiet na rynku pracy kobiety mieszkające na wsi wymieniały zapewnienie lepszej opieki nad dziećmi (żłobki, przedszkola, świetlice) jako najbardziej palący z ich punktu widzenia problem brak lub nierówny dostęp do infrastruktury społecznej. Najtrudniejsze sytuacje na rynku pracy dotyczą osób młodych, które ukończyły szkołę, kobiet oraz osób po 50. roku życia. Problemem obszaru jest brak bezpłatnych punktów konsultacji biznesowych. Odpowiedzią na to wyzwanie ma być przeznaczenie środków z nowej perspektywy finansowej na przedsięwzięcia związane z zakładaniem działalności gospodarczej, gdzie posiadanie statusu bezrobotnego będzie wiązało się z uzyskaniem dodatkowej punktacji w ramach kryteriów wyboru operacji.

4) Działalność sektora społecznego, w tym integracja/rozwój Społeczeństwa Obywatelskiego;

Społeczeństwo Obywatelskie to forma aktywności i zdolności do samorealizacji oraz określenia i osiągania wyznaczonych celów, bez impulsu ze strony władzy państwowej, to świadome, autonomiczne uczestnictwo obywateli w życiu publicznym. Społeczeństwo Obywatelskie jest więc zespołem idei oraz zespołem prawnych form samoorganizacji społecznej w celu ich realizacji.

W życiu społecznym Społeczeństwo Obywatelskie utożsamiane jest z trzecim sektorem, wyodrębnionym w efekcie podziału na prywatne i publiczne podmioty oraz cele działania. Sektor trzeci to obszar działań w przestrzeni publicznej, gdzie podmioty są prywatne a podejmowane cele mają charakter publiczny.

Organizacje pozarządowe są uznawane za najlepsze podłoże rozwoju współczesnej demokracji, ponieważ stanowią element Społeczeństwa Obywatelskiego. Są one nie tylko wzmocnieniem i urzeczywistnieniem prawa obywateli do uczestnictwa w życiu publicznym, ale również umożliwiają właściwe wypełnianie ról społecznych oraz samorealizację we wszystkich sferach życia.

Liczne organizacje pozarządowe prowadzą działalność społeczną na terenie Stowarzyszenia LGD Nadarzyn-Raszyn-Michałowice. Do organizacji tradycyjnie obecnych na obszarach wiejskich należą Koła Gospodyń Wiejskich, są one w większości sołectw i prowadzą działalność mniej lub bardziej aktywnie.

Ważną rolę w zapewnieniu bezpieczeństwa przeciwpożarowego pełnią Ochotnicze Straże Pożarne, których jest łącznie 6. Niektóre jednostki OSP prowadzą też świetlice dla mieszkańców.

Działają także liczne stowarzyszenia, wspierające różne dziedziny życia społecznego. Wśród najbardziej aktywnych wymienić należy stowarzyszenie Aktywnie, Bezpiecznie, Ciekawie oraz stowarzyszenie Towarzystwo Przyjaciół Miasta Ogrodu Komorów z gminy Michałowice. Z gminy Nadarzyn stowarzyszenie Gminny Ludowy Klub Sportowy Nadarzyn. Zaś z gminy Raszyn stowarzyszenie Projekt Raszyn oraz stowarzyszenie Społeczny Komitet Obrony Falent.

Na terenie gminy Michałowice działa również jedna fundacja pod nazwą „Fundacja Okiem Kamery”.

We wszystkich gminach istnieją kluby i stowarzyszenia sportowe. Kluby prowadzą sekcje piłki nożnej, kluby uczniowskie zajmują się różnymi dyscyplinami sportowymi. Bazę sportową tworzą boiska i sale gimnastyczne w szkołach wyposażone w sprzęt podstawowy, stąd baza ta wymaga doinwestowania. W ankiecie mieszkańcy ocenili bazę sportową swojej gminy jako przeciętną, choć raczej nie uważają, że stanowi barierę rozwoju. Wyraźnie jednak wskazali na potrzebę nadania priorytetu projektom związanym ze sportem i rekreacją.

Na terenie LGD funkcjonuje wiele Kół Gospodyń Wiejskich, w sumie jest ich 12, z czego najwięcej bo aż 10 działa na terenie gminy Michałowice. KGW spełniają wiele ról. Najczęściej kojarzą się z reprezentowaniem wsi lub gminy na różnorodnych wydarzeniach – dożynkach, konkursach i innych. Często też prezentują lokalny folklor, np. szyjąc tradycyjne stroje, śpiewając ludowe pieśni lub poprzez zajmowanie się rękodziełem. Nierzadko więc podtrzymują lokalne tradycje i przypominają o nich młodszemu pokoleniu.

Koła Gospodyń Wiejskich mają też za zadanie integrowanie lokalnej społeczności. Prowadzą też inne działania, dzięki którym współpracować mogą różne pokolenia. Nierzadko też zajmują się pomocą innym oraz edukacją.

GMINA	STOWARZY-SZENIA	FUNDACJE	OCHOTNICZE STRAŻE POŻARNE	KLUBY STOWARZY-SZENIA SPORTOWE	KOŁA GOSPODYŃ WIEJSKICH
Nadarzyn	4	0	2	8	1
Raszyn	4	0	3	5	1
Michałowice	10	1	1	14	10
RAZEM	18	1	6	27	12

Sektor społeczny W trzech na trzy gminy z obszaru LGD Nadarzyn-Raszyn-Michałowice liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych przypadająca na 10 tys. mieszkańców jest znacząco niższa od danych dla całego województwa mazowieckiego. Gmina Michałowice znacząco wyróżnia się w tym zestawieniu, uzyskując wynik wyższy od liczby organizacji społecznych w pozostałych gminach wchodzących w skład LGD Nadarzyn-Raszyn-Michałowice. Mierzona w ten sposób aktywność społeczna jest w tej gminie największa.

Analiza desk research i wywiady z członkami LGD wskazują na aktualny problem społeczny jakim jest potrzeba aktywizacji osób młodych oraz seniorów. Podczas wywiadów z przedstawicielami Rady LGD sygnalizowano, że pierwsza fala koronawirusa spowodowała wiele perturbacji niemal we wszystkich obszarach życia, szczególnie zdrowia psychicznego. Sytuacja kryzysowa spowodowała, że podejmowanych jest wiele różnych działań w celu powstrzymania wirusa. Nie można było m.in. chodzić do szkoły, spotykać się, celebrować różnych ważnych uroczystości rodzinnych, realizować wielu pasji i hobby (sport, podróże). Podczas lockdownu zostały zamknięte restauracje, dyskoteki, biblioteki, baseny czy kina. Zostały odwołane wyjazdy na wakacje, urlopy, wycieczki szkolne i kolonie. Pojawiły się nawet zakazy wejścia do lasu czy wychodzenia dzieci i młodzieży bez opieki rodziców. Młodzież większość czasu pozostawała w domach, a edukacja i nauka odbywała się zdalnie. Ta utrata normalności i żal z powodu tego, co nie jest już możliwe, prowadziła do poczucia pustki, a czasami nawet utraty sensu życia. Organizowane konkursy i aktywności dla młodych i seniorów cieszą się bardzo małym zainteresowaniem. Doświadczenia ostatniego roku pokazują, że bardzo trudno jest zaangażować młodych ludzi oraz seniorów w aktywność na świeżym powietrzu i w grupie rówieśniczej nawet przy pomocy i udziale placówek oświatowych. Z tą nową sytuacją wiąże się wiele psychologicznych wyzwań nie tylko dla pracowników służby zdrowia i osób cierpiących z powodu koronawirusa. Analiza pogłębiona wskazuje na ryzyko występowania u młodych i seniorów zjawiska abulii, które może być objawem współistniejącym przy depresji, ale z racji sytuacji związanej z izolacją wydaje się być również skutkiem bezpośrednim pandemii. Problemem okazuje się wyciągnięcie dzieci z domu. Dostrzegalny jest wymiany międzyszkolnej i współzawodnictwa. Badanie pokazuje zatem aktualny problem potrzeby aktywizacji młodych i seniorów, szczególnie celem poprawy kondycji psychicznej i fizycznej (np. poprzez organizację zajęć sportowych, zajęć tanecznych i gimnastycznych, zajęć artystycznych i terapii integracji sensorycznej, zajęć pozalekcyjnych przy szkołach etc.)

W zakresie rozwoju kapitału społecznego istnieje potrzeba wsparcia niewielkich organizacji pozarządowych w zakresie realizacji niewielkich inicjatyw lokalnych. Projekty takie pozwolą na budowanie relacji wśród społeczności lokalnej

IV.2 Określenie grup docelowych

Zdiagnozowanie grup docelowych, szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR nastąpiło na podstawie przeprowadzonych ankiet oraz odbytych konsultacji społecznych. Możemy je podzielić na dwie kategorie: wiekową (seniorzy oraz osoby młode) oraz osób w niekorzystnej sytuacji.

Młodzi i seniorzy

Wszystkie trzy gminy należące do LGD Nadarzyn-Raszyn-Michałowice łączy wysoki procent seniorów (powyżej 60 roku życia) w stosunku do pozostałych grup wiekowych. Poniżej dane dotyczą stanu na 31 grudnia 2020 roku.

GMINA	LICZBA MIESZKAŃCÓW	LCZBA LUDZI MŁODYCH	LICZBA SENIORÓW
Nadarzyn	16 644	5 025 (30,19%)	3 292 (19,77%)
Raszyn	22 624	6 118 (27,04%)	5 568 (24,61%)
Michałowice	18 943	5 315 (25,05%)	4 855 (28,05%)
RAZEM	58 211	16 458 (28,27%)	13 715 (23,56%)

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Jak widać z powyższego zestawienia, liczba seniorów na terenie całego LGD przekracza 23% populacji, a w przypadku ludzi młodych stosunek ten wynosi ponad 28%. Z czego najwyższy odsetek ludzi młodych odnotowano w gminie Nadarzyn, najmniejszy zaś w gminie Michałowice.

W związku z dużą populacją ludzi młodych oraz seniorów wszystkie gminy posiadają dość bogatą ofertę skierowaną do tych grup wiekowych, jednak potrzeby są o wiele większe. Równie istotnym jest zapewnienie bogatej oferty dla ludzi młodych. Pozwoli to w pewnym stopniu zatrzymać ich w miejscu zamieszkania i zapobiegnie odpływu mieszkańców do większych miast, z bogatszą ofertą kulturalno-rozrywkową.

W związku z powyższymi danymi LGD Nadarzyn-Raszyn-Michałowice zdecydowała o uwzględnieniu młodzieży do ukończenia 25 roku życia oraz seniorów po 60 roku życia jako grupy w niekorzystnej sytuacji (demograficznej) na poziomie kryteriów wyborów, co stanowi kontynuację diagnozy Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2014-2020 obejmującej obszar LGD Nadarzyn-Raszyn-Michałowice.

IV. 3 Osoby w niekorzystnej sytuacji

Zdiagnozowane grupy w niekorzystnej sytuacji wraz z dokumentami potwierdzającymi:

- osoby z niepełnosprawnościami – orzeczenie o niepełnosprawności
- seniorzy po 60 roku życia – dowód osobisty
- młodzież do ukończenia 25 roku życia – dowód osobisty
- kobiety – dowód osobisty
- osoby bezrobotne – zaświadczenie z urzędu pracy
- migranci – karta pobytu
- rolnicy niskotowarowi – zaświadczenie lub wydruk systemowy ARiMR

Osoby z niepełnosprawnościami

Potrzeby osób z niepełnosprawnościami dostrzegane są zarówno na poziomie unijnym (Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 przewiduje, że w trakcie jego realizacji uwzględniana jest horyzontalna zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz równości szans kobiet i mężczyzn), jak i na poziomie gmin.

Zgodnie z definicją Głównego Urzędu Statystycznego za osobę z niepełnosprawnością uznawana jest osoba, która posiada odpowiednie orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony, lub osoba, która tego orzeczenia nie posiada, lecz odczuwa ograniczenie sprawności w wykonywaniu czynności podstawowych dla swojego wieku. Weryfikowalnym i mierzalnym kryterium, przyjętym na potrzeby realizacji LSR, jest kryterium prawne, to znaczy posiadanie orzeczenia o niepełnosprawności.

Na obszarze objętym LSR funkcjonuje stowarzyszenie „Szlakiem Tęczy”, które od lat działa na rzecz osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin. Istotną rolę w życiu osób niepełnosprawnych odgrywają gminne ośrodki pomocy społecznej. W Nadarzynie w ramach pomocy środowiskowej oferowane są usługi opiekuńcze, które obejmują pomoc w codziennych czynnościach, opiekę higieniczną oraz pielęgnację zaleconą przez lekarza. Usługi te są skierowane do osób, które z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymagają wsparcia, a ich rodziny nie są w stanie zapewnić im odpowiedniej opieki. W Raszynie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej organizuje pomoc materialną, psychologiczną oraz dostęp do usług opiekuńczych. Gmina wspiera również projekty integracyjne i edukacyjne, m.in. warsztaty, zajęcia rehabilitacyjne czy wydarzenia kulturalne z uwzględnieniem potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Gmina Michałowice podejmuje szereg działań na rzecz wsparcia osób z niepełnosprawnościami, koncentrując się na poprawie ich jakości życia oraz integracji społecznej poprzez chociażby projekty asystencji.

Do weryfikacji osoby z niepełnosprawnościami posłużą dokumenty: orzeczenie o niepełnosprawności.

Kobiety

Młode kobiety, które wypadają z rynku pracy na dłużej z powodu macierzyństwa i opieki nad dziećmi.

Kobiety wchodzące/powracające na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem i wychowaniem dziecka to grupa kobiet, które odbyły urlop macierzyński lub wychowawczy i planują powrót na rynek pracy posiadając dziecko do lat 7, jednak nie mają zatrudnienia. Grupa składa się z kobiet, które bądź to same zwolniły się ze względu na

poród i opiekę nad małym dzieckiem, bądź to zostały zwolnione z zakładu pracy i w ostatnim czasie zajmowały się wychowywaniem dziecka. W grupie tej znajdują się również kobiety, które dopiero wchodzi na rynek pracy po urodzeniu i wychowaniu dzieci. Okres pozostawania bez pracy jest dla osób z tej grupy istotną luką w życiu zawodowym i edukacyjnym. Niestety LGD nie posiada danych dotyczących wielkości tej grupy. Badając jej potrzeby LGD przeprowadziło krótkie wywiady indywidualne i wywiad grupowy. Badanie ściśle wiązało się z sytuacją osób badanych – przedstawicielki tej grupy chętnie wzięły w nim udział ponieważ wiązało się ono bezpośrednio z sytuacją wychowywania dzieci. Do grupy tej dotarto „metodą śnieżnej kuli” (jedna badana osoba wskazała następną osobę z tej grupy).

Z analizy danych dostępnych w bazie GUS wynika, iż na terenie LGD Nadarzyn-Raszyn-Michałowice odsetek kobiet w stosunku do mężczyzn jest wyraźnie większy. Powyższe jeszcze bardziej przemawia za koniecznością wsparcia tej właśnie grupy.

GMINA	LICZBA MĘŻCZYZN według stanu na 31 grudnia 2020 r.	LICZBA KOBIET według stanu na 31 grudnia 2020 r.
Nadarzyn	9 131	9 812
Raszyn	8 103	8 541
Michałowice	10 924	11 700
RAZEM	28 158	30 053

Dane GUS

Do weryfikacji przynależności do tej grupy posłużą dokumenty: na podstawie dowodu osobistego wnioskodawcy.

Migranci

Zgodnie z definicją International Organisation for Migration (2015 r.) migracją nazywamy przemieszczanie się osoby lub grupy osób przez granice międzynarodowe lub w obrębie terytorium danego państwa. Jest to ruch ludności obejmujący każdy rodzaj przemieszczania się ludzi, niezależnie od jego długości i przyczyn oraz składu grupy; obejmuje migrację uchodźców, przesiedleńców, migrantów zarobkowych i osób przemieszczających się z innych powodów, w tym w celu połączenia z rodziną.

Atak Rosji na Ukrainę 24 lutego 2022 r. spowodował nagły napływ migrantów wojennych do Europy, w tym przede wszystkim do Polski. Według szacunków UNHCR, agencji ONZ ds. uchodźców, w drugiej połowie lipca 2022 r. w Europie przebywało ponad 6 mln uciekinierów, z tego około 3,7 mln zarejestrowało się w poszczególnych krajach jako uchodźcy wojenni. Natomiast według szacunków Międzynarodowej Organizacji ds. Migracji (IOM) od początku wojny 8 mln obywateli Ukrainy było zmuszonych do przesiedlenia się także wewnątrz swojego kraju. Z powodu wojny zatem swoje domy musiało opuścić przynajmniej 30 proc. Ukraińców.

Polska z racji długiej granicy z Ukrainą, bliskości kulturowej oraz licznej grupy przebywających tu już wcześniej ukraińskich migrantów zarobkowych, stała się głównym miejscem, do którego zmierzali uchodźcy.

Gminy Nadarzyn, Raszyn, Michałowice były i są szczególnie licznie zamieszkałe przez migrantów, nie tylko tych wojennych, ze względu na bliskość położenie względem aglomeracji warszawskiej. Szacuje się, że w ramach aglomeracji warszawskiej funkcjonuje ok. 20% migrantów w Polsce

W 2022 roku w gminie Nadarzyn funkcjonowało Centrum Pomocy Humanitarnej PTAK, które było największym w Europie punktem pomocy uchodźcom z Ukrainy. Zostało ono stworzone w ramach Centrum Targowo-Kongresowym Ptak Warsaw Expo. Ośrodek dysponował powierzchnią 150 000 m² i był zdolny do jednorazowego przyjęcia 20 000 potrzebujących.

Z kolei Raszyn to jedno z najbardziej wielokulturowych miejsc na mapie Polski. Z wyliczeń Instytutu Spraw Publicznych przeprowadzonych w ramach projektu „Tygiel kulturowy czy getta narodowościowe? – wzory integracji i wzajemne relacje imigrantów z Azji i Bliskiego Wschodu w Polsce” wynika, że przynajmniej co siódmy mieszkaniec tej wsi pochodzi z innego kraju. Najwięcej jest Wietnamczyków, Hindusów i Turków.

Zauważalnym problemem są migracje ludności z obszarów objętych konfliktami zbrojnymi, która ma trudności z asymilacją ze społecznościami lokalnymi. W związku z tym, konieczne jest zapewnienie wsparcia dla tej grupy osób. Niezbędne jest stworzenie oferty szkoleniowo-doradczej, pozwalającej na przekwalifikowanie, legalizację posiadanych umiejętności, rozwijanie umiejętności cyfrowych, podnoszenie wiedzy. Ponadto, nieodzowne jest budowanie tożsamości lokalnej oraz postaw obywatelskich i społecznych. Ważną rolę w tym zakresie mogą spełnić instytucje publiczne (np. świetlice wiejskie) oraz organizacje społeczne (np. kluby sportowe, KGW, LGD).

Do weryfikacji statusu migranta posłużą dokumenty: karta pobytu

Osoby bezrobotne

Wskaźnik bezrobocia (iloraz liczby bezrobotnych i liczby osób w wieku produkcyjnym) na koniec 2020 roku wynosił w powiecie pruszkowskim 3,3%. Na tle województwa mazowieckiego i całej Polski jest to wynik zadowalający (bezrobocie w województwie mazowieckim wynosiło 5,1%, a w Polsce – 6,1%). W 2020 r. największą grupę bezrobotnych stanowiły osoby w wieku 25-34 lata (25,9%), a najmniejszą 55+ - 13%. W pozostałych grupach wiekowych bezrobocie wynosi około 15%. Kobiety stanowią 48% bezrobotnych, 10,2% osób poniżej 25 roku życia i 35% wszystkich bezrobotnych pozostających bez pracy dłużej niż rok. Pozytywnym zjawiskiem na terenie gmin członkowskich LGD jest spadek bezrobocia wśród młodych ludzi do 24 roku życia.

GMINA	Liczba bezrobotnych	Udział osób bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym (%)	Liczba osób w wieku produkcyjnym obszaru LGD
Nadarzyn	231	4,07%	5 669
Raszyn	300	2,35%	12 727
Michałowice	350	2,85%	10 525
RAZEM	881	9,27%	28 921

Do weryfikacji przynależności do tej grupy posłużą dokumenty: zaświadczenie z Urzędu Pracy

Rolnicy niskotowarowi

Gospodarstwo niskotowarowe zostało zdefiniowane jako takie gospodarstwo rolne, które produkuje przede wszystkim na cele własnej konsumpcji, jak również kieruje część swojej produkcji na rynek. Przyjęto, iż rolnik niskotowarowy to taki, gdzie wielkość ekonomiczną gospodarstwa rolnego nie przekracza 25 tys. EURO. Wielkość ekonomiczna obliczana jest na podstawie współczynników Standardowej Produkcji „2010” (SO „2010”) opracowanych zgodnie z rozporządzeniem delegowanym komisji (UE) nr 1198/2014.

Ilość gospodarstw rolnych na obszarze LGD Nadarzyn-Raszyn-Michałowice systematycznie maleje, zgodnie z ogólnopolskim trendem w 2010 (dane powszechny spis rolny, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2010) było 933 gospodarstw rolnych, to w roku 2020 było gospodarstw, 775 (dane powszechny spis rolny 2020, Główny Urząd Statystyczny Warszawa 2020) czyli o prawie 17 % mniej.

Wśród 775 gospodarstw aż 688, czyli 88% to gospodarstwa niskotowarowe, z czego najliczniejszą grupę stanowią (247) gospodarstwa o wartości ekonomicznej poniżej 2 tys EURO.

Na obszarze LGD Nadarzyn-Raszyn-Michałowice, poziom gospodarstw niskotowarowych w stosunku do wszystkich jest wyższy niż dla całego kraju czy obszaru województwa mazowieckiego.

Nazwa	ogółem	0-2 tys. EURO	2-4 tys. EURO	4-8 tys. EURO	8-15 tys. EURO	15-25 tys. EURO	0-25 tys. EURO jako % gospodarstw ogółem
	Liczba gospodarstw	Liczba gospodarstw	Liczba gospodarstw	Liczba gospodarstw	Liczba gospodarstw	Liczba gospodarstw	
POLSKA	1 317 400	375 162	250 388	225 108	158 857	101 051	84%
MAZOWSZE	204 747	51 540	36 876	35 403	25 324	17 402	81%
Obszar LGD	775	247	121	147	120	53	88%

Na podstawie powyższych danych można stwierdzić, iż rolnicy niskotowarowi stanowią jedną z grup zdiagnozowanych jako grupy w niekorzystnej sytuacji.

Do weryfikacji przynależności do tej grupy posłużą dokumenty: zaświadczenie lub wydruk systemowy ARiMR.

IV.4 Analiza możliwości wsparcia przez LGD lokalnych i ponadlokalnych inicjatyw

W nowym okresie programowania LGD Nadarzyn-Raszyn-Michałowice planuje w dalszym działać na rzecz różnego rodzaju wydarzeń oraz imprez, tak jak to miało miejsce dotychczas, a co szczegółowo zostało opisane w rozdziale I. Wydarzenia te i imprezy w sposób bezpośredni wpływały na tworzenie więzi międzyludzkich na obszarze objętym lokalną strategią rozwoju, a także pogłębiały tworzenie więzi partnerskich z współorganizatorami.

Ponadto, LGD Nadarzyn-Raszyn-Michałowice przewiduje wykorzystanie wsparcia finansowego z następujących programów regionalnych, które nie wdrażają instrumentu RLKS:

- **NOWEFIO** - rządowy Program Fundusz Inicjatyw Obywatelskich na lata 2021-2030 jest kontynuacją programów rządowych skierowanych do sektora organizacji pozarządowych. Podstawowym celem programu jest promocja działalności społecznej, aktywizacja i formowanie postaw obywatelskich. Instytucją odpowiedzialną za program jest Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego. Celem głównym Rządowego Programu NOWEFIO jest zwiększenie zaangażowania obywateli i organizacji pozarządowych w życie publiczne przez poprawę samoorganizacji społecznej, wzrost znaczenia sektora obywatelskiego w życiu publicznym oraz wzmocnienie instytucjonalne sektora obywatelskiego w Polsce. (Zgodny z celem C.2 LSR)

- **PROO** - Programu Rozwoju Organizacji Obywatelskich - to pierwszy w historii program bezpośredniego wsparcia rozwoju polskich organizacji obywatelskich. Dotacje w ramach programu będą przydzielane na rozwój instytucjonalny organizacji oraz realizację ich celów statutowych. W tym: pokrycie wydatków wynikających z nagłych potrzeb organizacji powstałych w wyniku wystąpienia nieprzewidzianych sytuacji i zdarzeń mogących mieć istotny wpływ na skuteczność działania organizacji i realizacji jej celów statutowych – POMOC DORAŻNA, pokrycie kosztów uczestnictwa przedstawicieli organizacji w wydarzeniach z życia publicznego o charakterze ogólnopolskim, ponadregionalnym, a także międzynarodowym, istotnych zarówno z punktu widzenia sektora pozarządowego lub związanych z branżą, w której działa dana organizacja – ŻYCIE PUBLICZNE oraz pokrycie kosztów związanych z członkostwem w podmiotach zrzeszających organizacje pozarządowe o charakterze międzynarodowym (między innymi kosztów składek członkowskich, kosztów uczestnictwa w gremiach, posiedzeniach i innych wydarzeniach wynikających z członkostwa w organizacji) istotnych zarówno z punktu widzenia sektora pozarządowego lub związanych z branżą, w której działa dana organizacja – CZŁONKOSTWO. Instytucją odpowiedzialną za program jest Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego. (Zgodny z celem C.2 LSR)

- **Fundusze EUROpejskie na Infrastrukturę, Klimat i Środowisko Infrastruktura kultury i turystyki kulturowej** – przewiduje dotacje na rozwój infrastruktury kultury (zabytkowej i niezabytkowej oraz na ochronę i podniesienie atrakcyjności turystycznej obiektów dziedzictwa kulturowego Instytucją odpowiedzialną jest Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego (zgodny z celem C.2 LSR).

EFS - 2.1.1. Budowa zaufania społecznego, rozwijanie postaw społecznych i obywatelskich, promowanie wartości rodzinnych instytucją odpowiedzialną jest Zarząd Województwa Mazowieckiego.

FEM 2021-2027 dedykowane środki obejmować będą poniższe cele i priorytety programu: Priorytet VII – Fundusze EUROpejskie dla nowoczesnej i dostępnej edukacji na Mazowszu CS 4g (EFS+ - edukacja), Priorytet VIII – Fundusze EUROpejskie dla aktywnej integracji oraz rozwoju usług społecznych i zdrowotnych na Mazowszu CS 4h (EFS+ – włączenie społeczne), CS 4k (EFS+ – włączenie społeczne), CS 4l (EFS+ – włączenie społeczne), Priorytet V – Fundusze EUROpejskie dla wyższej jakości życia na Mazowszu CS 4vi (EFRR- kultura i turystyka).

Rozdział V Spójność, komplementarność i synergia

Jednym z podstawowych uzasadnień stosowania podejścia Leader we wsparciu rozwoju obszarów wiejskich są lepsze wyniki w stosunku do tych osiąganych przy zastosowaniu tradycyjnych, odgórnych podejść. Kluczem jest tu szeroko rozumiana oddolność, zarządzanie przez lokalną społeczność oraz duży nacisk na budowanie kapitału społecznego.

Pomimo tego Leader nie może być traktowany, jako konkurencja dla podejścia odgórnego realizowanego przez krajowe, regionalne i lokalne władze, ale jako narzędzie interakcji z nimi, mające na celu osiągnięcie lepszych wyników ogólnych. Dlatego bardzo ważne jest wykazanie zgodności z dokumentami strategicznymi i planistycznymi szczebla ponadlokalnego (powiatów) oraz z dokumentami wyższego szczebla – województwa i realizowane na obszarze całego kraju.

V.1 Opis zgodności i komplementarności LSR z innymi dokumentami planistycznymi/strategiami

Podejście Leader realizowane jest przez LGD, które przygotowują LSR. Lokalna strategia rozwoju to spójny zestaw operacji mających na celu osiągnięcie lokalnych celów i potrzeb, który przyczynia się do osiągnięcia celów UE odnośnie inteligentnego, zrównoważonego i sprzyjającego włączeniu społecznemu wzrostu. Jednym z podstawowych elementów, na który należy zwrócić uwagę przygotowując LSR jest jej zintegrowany charakter.

Zintegrowany charakter LSR powinien pozwalać na wykorzystanie endogenicznego potencjału terytorium, jego zasobów i wiedzy. Umożliwiać realizację interwencji ukierunkowanych na wyzwania rozwojowe, a jednocześnie precyzyjnie dostosować się do lokalnych uwarunkowań. Obydwa cele są ze sobą powiązane i służą przeciwdziałaniu niekorzystnym zmianom demograficznym oraz niekorzystnym zmianom w otaczającym środowisku. Obydwa te procesy da się wyeliminować dzięki tworzeniu wysokojakościowych „zielonych miejsc” oraz włączeniu społecznemu. Dodatkowo te cele będą wspierane poprzez działania animacyjne LGD.

W przypadku województwa mazowieckiego, LSR będzie monofunduszowa, finansowana jedynie w ramach PS WPR na lata 2023-2027. W związku z powyższym podstawowym dokumentem, z którym LSR jest zgodna to Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027, kolejno Strategia Rozwoju Kraju, Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+, Strategia Rozwoju Powiatu Pruszkowskiego na lata 2015-2025, Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego 2014-2020+.

Cel z LSR

Zgodność z dokumentami na następujących poziomach

Cel z LSR: C.1. Rozwój zielonej gospodarki
Poziom krajowy:
Dokument: Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 Cel C.1 jest zgodny z celem szczegółowym CS 8.P 9. - Rozwój przedsiębiorczości poprzez tworzenie i utrzymanie miejsc pracy i dywersyfikację dochodów, który dotyczy rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich poprzez tworzenie sprzyjających warunków do dywersyfikacji gospodarki, w tym biogospodarki, oraz tworzenia i utrzymania miejsc pracy na obszarach wiejskich
Dokument: Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Cel C.1 jest zgodny z Celem 8 - Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych, gdzie wskazano m.in. Wspieranie tworzenia pozarolniczych miejsc pracy na obszarach wiejskich.
Poziom regionalny
Dokument: Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ (Załącznik do Załącznik do uchwały nr 72/22 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 24.05.2022 r.) Cel C 1 jest zgodny z następującymi elementami diagnozy: Potencjał przyrodniczy i kulturowy województwa umożliwia tworzenie oraz rozwój regionalnych i lokalnych marek i produktów turystycznych. Funkcjonujące w województwie sieciowe produkty turystyczne stanowią ważny czynnik rozwoju turystyki, a wyzwaniem w

tym zakresie pozostaje ich odpowiednia promocja, tworzenie nowych produktów, a także współpraca i wzmacnianie potencjału podmiotów działających w obszarze turystyki. Niewystarczająca w stosunku do liczby turystów baza noclegowa wymaga rozwoju. Podregion Mazowiecki liczy niewielkie zasoby obiektów noclegowych, co powiązane jest ze zróżnicowanym rozwojem gospodarczym ośrodków osadniczych. W regionie Warszawskim stołecznym, pomimo lepiej rozwiniętej bazy noclegowej.

Poziom ponad lokalny

Dokument: **Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego 2014-2020+**

Cele 1 jest zgodny z Kierunkiem działań 3.2. Środowisko przyrodnicze i kulturowe (w ramach celu 3 ZIT)

W ramach dążenia do budowy gospodarki niskoemisyjnej przyjaznej środowisku i efektywnego korzystania z istniejących zasobów energii przewiduje się działania zwiększające efektywność energetyczną głównie w sektorach transportu publicznego, ciepłownictwa i budownictwa.

Dziedzictwo kulturowe jest zasobem, który należy chronić i wzmacniać dla osiągnięcia celów rozwoju Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego, w tym wzrostu jego atrakcyjności i konkurencyjności. W ramach Kierunku przewiduje się realizację na obszarze projektów z zakresu ochrony obiektów zabytkowych i poprawy dostępności do zasobów kultury. Przyczyni się to do wzmocnienia potencjału turystycznego obszaru.

C.2. Włączenie osób w niekorzystnej sytuacji

Poziom krajowy:

Dokument: **Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027**

Cel C.2 jest zgodny z celem szczegółowym CS 8.P 12. Zaangażowanie młodych w życie lokalne, w tym w podejmowaniu decyzji, tworzenie sieci społeczności

Oraz CS 8.P 10. Włączenie osób z grup defaworyzowanych lub wykluczonych na obszarach wiejskich

Dokument: **Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju**

Cel C.2 jest zgodny z Wyzwaniem Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju:

Wyzwania dla Polski do 2030 r.

Jak wynika z analizy, o możliwych scenariuszach rozwoju Polski decydują: demografia, nowe technologie, energetyka – jej zasoby i źródła wytwarzania, warunki środowiskowe, oraz układ sił w świecie – zależny nie tylko od dotychczasowego status quo, ale i od zmienności wskazanych czynników (....)

Dokument: **Program Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018–2030**

Cel szczegółowy 2. Wzmocnienie organizacji obywatelskich w wymiarze strategicznym

W ramach tego programu organizacje pozarządowe mogą ubiegać się o środki np. na Zrównoważony rozwój organizacyjny.

Dokument: **Program Wspierania Rozwoju Uniwersytetów Ludowych na lata 2020-2030**

Cel 2 LSR jest zgodny z całym dokumentem.

Dodatkowo LGD może ubiegać się o środki np. w ramach Priorytet 4 Wsparcie rozwoju edukacji obywatelskiej i zachowania dziedzictwa w środowiskach lokalnych

Dotacje są udzielane lokalnym partnerstwom z udziałem uniwersytetów ludowych zainteresowanym tworzeniem i rozwojem oferty w zakresie edukacji obywatelskiej.

Poziom regionalny

Dokument: **Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+** (Załącznik do Załącznik do uchwały nr 72/22 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 24.05.2022 r.)

Cel C 2 jest zgodny z następującymi elementami diagnozy

„Struktura osadnicza województwa podlega ciągłym przeobrażeniom, m.in. z powodu zachodzących procesów suburbanizacji, widocznych zwłaszcza w miejskim obszarze funkcjonalnym Warszawy, a także wokół ośrodków subregionalnych. Na skutek migracji następuje rozwój zewnętrznych dzielnic miast, a także chaotyczne rozprzestrzenianie się zabudowy na obszary podmiejskie (głównie o charakterze wiejskim). Suburbanizacja w takiej postaci (eksuburbanizacja) prowadzi do dezintegracji struktury przestrzennej,

charakteryzującej się brakiem spójności i ciągłości zabudowy, co powoduje wzrost kosztów jej obsługi (zapewnienie odpowiedniej infrastruktury i usług)” (str. 13) Oraz „Nasila się proces starzenia się ludności województwa, o czym świadczy wzrost odsetka ludności w wieku 65 lat i więcej przy jednoczesnym obniżaniu się odsetka osób w wieku 0-14 lat, jak też wzrost wartości mediany wieku. Spadek zasobów pracy i ich starzenie się jest konsekwencją rosnącego odsetka osób starszych w populacji, niskiego wskaźnika urodzeń⁴, wydłużania się przeciętnego trwania życia, a także wczesnej dezaktywacji zawodowej osób starszych. Zjawisko to może przyczynić się do spowolnienia wzrostu gospodarczego województwa. Dzietność ograniczają późne macierzyństwo, mała liczba dzieci lub bezdzietność z wyboru, styl życia nastawiony na samorealizację i karierę zawodową, w połączeniu z trudną sytuacją ekonomiczną, zawodową i mieszkaniową ludzi młodych. Niska dzietność oznacza brak zastępowalności pokoleń w przyszłości.”
Poziom ponad lokalny
Dokument: Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego 2014-2020+ Cel 2 jest zgodny z Celem 1 ZIT Cel 1. dostępności usług publicznych. Wzrost zapotrzebowania mieszkańców na usługi publiczne pociąga za sobą konieczność podjęcia działań na rzecz zapewnienia wysokiej jakości, nowoczesnych i efektywnie zarządzanych usług, które będą wyróżnikiem metropolii, nie tylko w skali kraju ale i Europy.
Dokument: Strategia rozwoju powiatu pruszkowskiego Cel 2 LSR jest zgodny z Celem D: Rozwój kapitału społecznego pozwalający na budowanie trwałych więzi społecznych i włączenie jak największej liczby mieszkańców w działania na rzecz dobra wspólnego Oraz Cel K: Poprawa Jakości i dostępności usług zdrowotnych pozwalająca zaoferować mieszkańcom wysoki standard opieki w pobliżu miejsca zamieszkania i Cel L: Zapewnienie członkom różnych grup społecznych możliwości równego korzystania z oferty powiatu

V.2 Opis sposobu integrowania różnych sektorów, partnerów, zasobów czy branż działalności gospodarczej w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć.

Integrowanie różnych sektorów jest podstawą podejścia LEADER, jednym z jego głównych założeń. Integracja różnych sektorów pomaga tworzyć zwiększoną wartość dodaną w przeciwieństwie do tradycyjnego modelu, gdzie projekty realizowane są oddzielnie wewnątrz pojedynczego sektora. Integracja sektorów w przypadku LSR Nadarzyn-Raszyn-Michałowice jest wdrażane zarówno na etapie planowania, tworzenia LSR gdzie zaangażowano w tworzenie strategii partnerów z różnych sektorów, ze wszystkich gmin objętych LSR, jak i przy realizacji LSR, gdzie w pełni zapewniono:

Integracja sektorów oraz partnerów:

Poziom organizacyjny LGD jest partnerstwem trójsektorowym, w którym występują partnerzy z sektorów publicznego, społecznego i gospodarczego oraz zapewnione jest, aby na poziomie podejmowania decyzji wszystkie sektory miały swoją reprezentację.

Poziom wdrożeniowy: zakładane przedsięwzięcia są dedykowane dla każdego z sektorów, co ma na celu uzyskanie synergii, poprzez zwiększanie potencjału każdego z sektorów na obszarze działania LGD Nadarzyn-Raszyn-Michałowice.

Integracja zasobów:

Preferowane będą rozwiązania wykorzystujące lokalne zasoby w sposób innowacyjny (odniesienie do innowacji produktowych), lokalny potencjał w szczególności środowiska naturalnego. Zaproponowane rozwiązania innowacyjne wiążą się z szerokim wykorzystaniem wszystkich zasobów, tj. ludzkich, przyrodniczych, kulturowych, historycznych i finansowych, produktów lokalnych, wybitnych postaci, związanych z danym obszarem poprzez miejsce urodzenia, pobytu czy aktywności zawodowej o skali krajowej i międzynarodowej. Możliwość celowego planowania przedsięwzięć gospodarczych w oparciu o różnorodne wykorzystanie zasobów przyczyni się do poprawy stanu niedostatecznej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej, poszerzenia dostępnego na miejscu wachlarza usług

dzięki wspieraniu i rozwijaniu lokalnej przedsiębiorczości, ochrony dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, poprawę infrastruktury społecznej.

Integracja branż

Integracja branż mających kluczowe znaczenie dla rozwoju obszaru: zakwaterowanie i usługi gastronomiczne, kultura, rekreacja i rozrywka. Działania realizowane w ramach aktywizacji pozwalające na integrację branż: spotkania branżowe nastawione na budowanie wspólnej marki oraz więzi międzysektorowych, konferencje, szkolenia, warsztaty, spotkania, akcje społeczne, wyjazd studyjny, targi IT.

Formy wsparcia

W ramach komponentu wdrażanie LSR będą wdrażane operacje zaplanowane i realizowane indywidualnie w ramach wniosków składanych przez beneficjentów innych niż LGD, w ramach których promowane będą oddolność i włączenie społeczne.

Oddolność to koncepcja, która odnosi się do podejścia opartego na lokalnych potrzebach, wiedzy i inicjatywach społeczności wiejskich. W kontekście projektów rozwoju obszarów wiejskich, wykorzystanie oddolności może pomóc w zapewnieniu, że inicjatywy i programy są skuteczne, zgodne z potrzebami społeczności wiejskich i zwiększają ich zaangażowanie w procesie rozwoju.

Włączenie społeczności wiejskich do procesu planowania:

W projekcie rozwoju obszarów wiejskich należy włączyć mieszkańców, rolników, przedstawicieli lokalnych organizacji społecznych i biznesowych do procesu planowania. Ich wiedza na temat lokalnych potrzeb i wyzwań może pomóc w ustaleniu priorytetów projektowych oraz w stworzeniu bardziej skutecznych programów. Wykorzystanie lokalnych zasobów, takich jak tradycyjna wiedza i umiejętności, może pomóc w stworzeniu innowacyjnych rozwiązań, które są bardziej dostosowane do lokalnych potrzeb i wyzwań.

Wsparcie kierowane do przedsiębiorców będzie pomocą w ramach wyłączenia blokowego, o którym mowa w art. 19a rozporządzenia 651/2014 (GBER) zgodnie, z którym:

1. Pomoc na koszty ponoszone przez MŚP uczestniczące w projektach RLKS, określanych nazwą LEADER w ramach Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, objętych rozporządzeniem (UE) nr 1303/2013 lub rozporządzeniem (UE) 2021/1060 oraz na projekty grupy operacyjnej EPI objęte art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 jest zgodna z rynkiem wewnętrznym na podstawie art. 107 ust. 3 Traktatu i wyłączona z obowiązku zgłoszenia, o którym mowa w art. 108 ust. 3 Traktatu, jeżeli spełnione są warunki określone w niniejszym artykule i w rozdziale I.

2. W przypadku projektów RLKS i projektów grupy operacyjnej EPI za koszty kwalifikowalne uznaje się następujące koszty określone w art. 35 ust. 1 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013 lub art. 34 ust. 1 rozporządzenia (UE) 2021/1060 w zależności od tego, które z nich ma zastosowanie:

- a) koszty wsparcia przygotowawczego, budowania potencjału, szkolenia i tworzenia sieci kontaktów w celu przygotowania i wdrożenia strategii RLKS lub projektu grupy operacyjnej EPI;
- b) wdrażanie zatwierdzonych operacji;
- c) przygotowanie i realizacja przedsięwzięć grupy w zakresie współpracy;
- d) koszty bieżące związane z zarządzaniem procesem wdrażania strategii RLKS lub projektu grupy operacyjnej EPI;
- e) animowanie społeczności EPI lub realizacji strategii RLKS w celu ułatwienia wymiany między zainteresowanymi podmiotami, aby zapewniać informacje i propagować strategię i projekty oraz aby wspierać potencjalnych beneficjentów, mając na uwadze opracowywanie operacji i przygotowywanie wniosków.

3. Intensywność pomocy nie może przekraczać maksymalnych stóp współfinansowania określonych w rozporządzeniach dotyczących poszczególnych funduszy wspierających RLKS i grupy operacyjne EPI.

Powyższe oznacza, że pomoc na koszty ponoszone przez MŚP (Małe i Średnie Przedsiębiorstwa) uczestniczące w projektach RLKS jest zgodna z rynkiem wewnętrznym na podstawie art. 107 ust. 3 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE). Oznacza to, że pomoc ta nie stanowi pomocy państwa i nie musi być zgłoszona do Komisji Europejskiej w celu uzyskania zezwolenia na jej udzielenie. Art. 107 ust. 3 TFUE stanowi, że "Można uznawać za zgodne z rynkiem wewnętrznym pomoc na wsparcie rozwoju pewnych gałęzi gospodarki lub pewnych gospodarczych regionów Unii, pod warunkiem że nie narusza to warunków konkurencji w stopniu sprzecznym z zasadą wspólnego interesu".

W przypadku RLKS, pomoc na koszty ponoszone przez MŚP uczestniczące w projektach jest udzielana w celu wsparcia rozwoju gospodarczego w określonych regionach, a nie w celu zapewnienia konkretnym przedsiębiorstwom przewagi konkurencyjnej. Dlatego też, zgodnie z art. 107 ust. 3 TFUE, nie jest wymagane zgłoszenie takiej pomocy do Komisji Europejskiej w celu uzyskania zezwolenia na jej udzielenie.

Kwoty wsparcia

Kwoty wsparcia w przypadku podejmowania działalności gospodarczej ustalona została na podstawie danych historycznych, ostatnia kwota (w PROW 2014-2020) wynosiła 100 tys. PLN i została utrzymana na tym poziomie.

Intensywność wsparcia:

Pomoc przyznaje się w wysokości:

- a) nieprzekraczającej poziomu dofinansowania wynoszącego:
 - do 65% kosztów kwalifikowalnych na operacje obejmujące inwestycje produkcyjne, z wyjątkiem operacji dotyczących rozwoju pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych gdzie intensywność wynosi do 85% kosztów kwalifikowalnych operacji;
 - do 100% kosztów kwalifikowalnych w przypadku operacji obejmujących inwestycje nieprodukcyjne, z tym że do 75% kosztów kwalifikowalnych w przypadku jednostek sektora finansów publicznych, z czego pomoc finansowana z EFRROW wynosi maksymalnie 55% kosztów kwalifikowalnych, a pozostałe 20% kosztów kwalifikowalnych ze środków budżetu państwa,
- b) nie wyższej niż:
 - a. 50 tys. zł na operację w zakresie przygotowanie projektów partnerskich krajowych
 - b. 150 tys. zł na operację w zakresie start działalności gospodarczej oraz w zakresie przygotowanie projektów partnerskich międzynarodowych;
 - c. 500 tys. zł na operację w pozostałych przypadkach
- c) nie niższej niż:
 - a. 20 tys. zł na operację w zakresie przygotowanie projektów partnerskich
 - b. 50 tys. zł na operację w pozostałych przypadkach,
- d) nieprzekraczającej 40% środków LSR na operacje realizowane przez JSFP (także LSR wielofunduszowej),
- e) nieprzekraczającej 20% środków komponentu Wdrażanie LSR w przypadku operacji własnych LGD,
- f) nieprzekraczającej 1% budżetu komponentu Wdrażanie LSR w przypadku operacji przygotowujących projekty partnerskie,

Suma pomocy dla jednego beneficjenta nie może przekroczyć 500 tys. zł w okresie realizacji PS WPR. Limitu nie stosuje się do JSFP i LGD.

Pomoc przyznaje się w formie:

- a) **zwrotu części** kosztów kwalifikowalnych, o którym mowa w art. 83 ust. 1 lit. a rozporządzenia 2021/2115, w wysokości do 500 tys. zł,
- b) **kosztów jednostkowych**, o których mowa w art. 83 ust. 1 lit. b oraz ust. 2 lit. a rozporządzenia 2021/2115,
- c) **płatności ryczałtowych**, o których mowa w art. 83 ust. 1 lit. c oraz ust. 2 lit. b rozporządzenia 2021/2115 w przypadku pomocy na:
 - podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne w wysokości do 150 tys. zł,
 - przygotowanie projektu partnerskiego z podmiotem spoza obszaru objętego daną LSR w wysokości:
 - do 50 tys. zł w przypadku partnera krajowego
 - do 150 tys. zł w przypadku partnera zagranicznego;

Reasumując podejście LEADER do wdrażania Lokalnych Strategii Rozwoju (LSR) przynosi liczne korzyści, które opierają się na partycypacyjnym charakterze procesu oraz aktywnym zaangażowaniu społeczności lokalnej. Kluczowe korzyści obejmują:

1. **Wzmacnianie współpracy między sektorem publicznym, społecznym i gospodarczym** – Podejście LEADER umożliwia integrację różnych grup interesów na poziomie lokalnym, co sprzyja tworzeniu

wspólnych inicjatyw, które odpowiadają na lokalne potrzeby. Angażowanie przedstawicieli różnych sektorów pozwala na skuteczniejszą realizację celów i lepsze dopasowanie działań do specyfiki obszaru.

2. **Rozwój kapitału społecznego** – Proces LEADER angażuje mieszkańców i lokalne organizacje w decyzje dotyczące rozwoju ich obszaru. Zwiększa to poczucie odpowiedzialności i przynależności do wspólnoty, co sprzyja integracji społecznej i współpracy na poziomie lokalnym. Dzięki temu wzrasta zaufanie między mieszkańcami a instytucjami, a także promowane są inicjatywy oddolne.
3. **Dostosowanie działań do lokalnych potrzeb** – Partycypacyjne podejście LEADER pozwala na dokładniejsze zidentyfikowanie specyficznych potrzeb lokalnej społeczności. Konsultacje społeczne i spotkania z mieszkańcami umożliwiają zebranie opinii, które są następnie uwzględniane w opracowywanych strategiach i planach działań. Dzięki temu realizowane projekty są bardziej trafne i skuteczne.
4. **Zwiększenie efektywności wdrażania strategii** – Dzięki aktywnemu udziałowi mieszkańców i lokalnych organizacji, podejście LEADER prowadzi do lepszej mobilizacji zasobów i wykorzystania lokalnych atutów. Włączanie mieszkańców w procesy decyzyjne zapewnia, że działania podejmowane w ramach LSR mają realne poparcie społeczne i są zgodne z rzeczywistymi potrzebami obszaru.
5. **Zrównoważony rozwój i ochrona zasobów lokalnych** – Podejście LEADER kładzie nacisk na rozwój zgodny z zasadami zrównoważonego rozwoju, uwzględniając zarówno aspekt gospodarczy, jak i społeczny oraz środowiskowy. Dzięki temu obszary objęte LSR mogą rozwijać się w sposób, który nie tylko podnosi ich atrakcyjność, ale również chroni lokalne zasoby przyrodnicze i kulturowe.
6. **Innowacyjność i elastyczność w realizacji projektów** – LEADER sprzyja wdrażaniu innowacyjnych rozwiązań i pozwala na elastyczne dostosowanie działań do zmieniających się warunków lokalnych. To podejście umożliwia testowanie nowych, nieszablonowych pomysłów, które mogą prowadzić do długofalowego rozwoju obszaru.

Zastosowanie tego podejścia w realizacji LSR przyczynia się do tworzenia silnych, zintegrowanych społeczności lokalnych, które aktywnie kształtują swoją przyszłość, odpowiadając na lokalne potrzeby i wykorzystując swoje unikalne zasoby.

Rozdział VI Cele i wskaźniki

Cele LSR ostatecznie ustalone i wskazane w LSR dla obszaru LGD „Nadarzyn-Raszyn-Michałowice” oraz wskaźniki ich realizacji zostały wypracowane i ustalone w toku analiz danych z diagnozy i analiz SWOT, także informacji zbieranych od potencjalnych beneficjentów. Dane zbierano u wszystkich sektorów reprezentowanych na obszarze, to znaczy: publicznego, gospodarczego, społecznego. W ich tworzeniu nie mieli udziału także mieszkańcy gmin członkowskich.

Konkretne działania nad dostępną diagnozą i analizą SWOT doprowadziły najpierw do ustalenia kluczowego problemu, jakim są niekorzystne zmiany demograficzne (starzenie się społeczeństwa, ucieczka młodych ludzi do Warszawy) niekorzystne zmiany w otaczającym środowisku (zanikanie terenów zielonych, suburbanizacja, zanikanie rolnictwa). W celu przeciwdziałania tym niekorzystnym trendom rozwojowych postawiono na dwa cele:

C.1 Rozwój zielonej gospodarki

oraz

C.2 Włączenie osób w niekorzystnej sytuacji

Ograniczenie się do dwóch celów oznacza większą specjalizację niż w przypadku LSR realizowanego w ramach PROW 2014-2022, gdzie były 3 cele szczegółowe (w ramach dwóch celów ogólnych) były to:

Cel 1.1 Świadomi i kompetentni przedsiębiorcy działający na obszarze Lokalnej Grupy Działania

Cel 2.1 Współpracująca społeczność lokalna świadomie i aktywnie korzystająca z zasobów lokalnego dziedzictwa.

Cel 2.2 Wsparcie dla wiedzy i kompetencji lokalnej społeczności.

Większa specjalizacja wynika po pierwsze z założeń do PS WPR, gdzie wskazano, iż „LGD będą zobowiązane do wskazania w strategii nie więcej niż 3 konkretnych priorytetowych celów/obszarów tematycznych, na których będzie koncertowało się wsparcie z Planu Strategicznego”, po drugie z regulaminu konkursu, który wymusza odejście od podziału celów na ogólne i szczegółowe.

Formularz 1: Cele i przedsięwzięcia

Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach celu C.1 Rozwój zielonej gospodarki	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, operacja własna, animacja itp.)
657 000	Przedsięwzięcie P.1.1 Eko-Działalność gospodarcza	osoby fizyczne w tym osoby prowadzące działalność gospodarczą, mikro-, małe przedsiębiorstwa	konkurs
15 000	Przedsięwzięcie P.1.2 Projekt partnerski	seniorzy, osoby młode, osoby w niekorzystnej sytuacji, mieszkańcy	konkurs
Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach celu C.2 Włączenie osób w niekorzystnej sytuacji.	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, operacja własna, animacja itp.)
700 000	Przedsięwzięcie P.2.1 Infrastruktura turystyczna przyjazna środowisku	seniorzy, osoby młode, osoby w niekorzystnej sytuacji, mieszkańcy	konkurs
308 000	Przedsięwzięcie P.2.2 Infrastruktura opiekuńcza	seniorzy, osoby młode, osoby w niekorzystnej sytuacji	konkurs
70 000	Przedsięwzięcie P.2.3 Operacja w partnerstwie	seniorzy, osoby młode, osoby w niekorzystnej sytuacji, mieszkańcy	konkurs

VI.1 Specyfikacja i opis celów, przypisanych im przedsięwzięć oraz uzasadnienie ich sformułowania w oparciu o konsultacje społeczne i powiązanie ich z analizą potrzeb i potencjału obszaru w zintegrowany sposób

W LSR LGD Nadarzyn - Raszyn - Michałowice przeznaczonej do finansowania z PS WPR 2023-2027 wskazano dwa cele:

Cel 1 - Rozwój zielonej gospodarki. W ramach tego celu przewidziane jest wykorzystanie endogenicznego potencjału regionu dla rozwoju turystyki weekendowej i rozwoju zielonej gospodarki. Jest to zgodne z analizą SWOT, gdzie wśród mocnych stron wskazano zasoby przyrodnicze, wśród słabych stron ich niskie wykorzystanie, a wśród szans bliskość Warszawy, największego miasta w Polsce. Rozwój wielkiego miasta i zachodzące w nim procesy urbanizacyjne sprawiają, że nieodzownym warunkiem regeneracji sił psychicznych i fizycznych człowieka stają się tzw. weekendowe wyjazdy wypoczynkowe mieszkańców. Obszar LGD ma bardzo duży potencjał w tym kierunku zwłaszcza pod kątem turystyki rowerowej.

Cel 2 - Włączenie osób w niekorzystnej sytuacji. Cel ten odpowiada założeniom Celu PS WPR CS 8.P 10. - Włączenie osób z grup defaworyzowanych lub wykluczonych na obszarach wiejskich, główne założenie jest aby zaaktywizować osoby młode i seniorów co zostało wskazane jako słabe strony analizy SWOT oraz przeciwdziałać odpływowi mieszkańców zwłaszcza młodych do Warszawy, co zostało wskazane jako jedno z najistotniejszych zagrożeń.

Cele są wzajemnie ze sobą powiązane, gdyż rozwój zielonej gospodarki wygeneruje miejsca pracy na obszarze, które będą służyły włączeniu osób w niekorzystnej sytuacji

VI.2 Przedstawienie celów z podziałem na źródła finansowania.

C.1 Rozwój zielonej gospodarki oraz C.2 Włączenie osób w niekorzystnej sytuacji są przewidziane do realizacji w ramach PS WPR w ramach Interwencji I.13.1, a więc będą finansowane łącznie ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich.

VI.3 Przedstawienie przedsięwzięć realizowanych w ramach RLKS, a także wskazanie sposobu ich realizacji wraz z uzasadnieniem.

W ramach **CELU 1 (Rozwój zielonej gospodarki)** przewidziano do realizacji trzy wzajemnie powiązane ze sobą przedsięwzięcia:

Przedsięwzięcie P.1.1 Eko-Działalność gospodarcza - przedsięwzięcie polega na podejmowaniu pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne oraz rozwoju istniejących przedsiębiorstw prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą. Powinny być to operacje zgodne z celem 1 takie jak np. rozszerzenie oferty turystycznej, związanej z energiami odnawialnymi itp..

Zakres z PS WPR odpowiadający przedsięwzięciu to:

„1.rozwój przedsiębiorczości, w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki poprzez:

- a) podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne,
- b) rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej”.

Przedsięwzięcie P.1.2 Projekt partnerski - przedsięwzięcie ma na celu zakorzenienie mieszkańców w jego regionalnym środowisku. Silne poczucie regionalnej tożsamości stanowi drogę prowadzącą do identyfikacji z wielką ojczyzną poprzez zakorzenienie w małej. Przedsięwzięcie będzie realizowane poprzez projekt partnerski na który będą się składały, co najmniej dwie operacje niezbędne do osiągnięcia wspólnego celu realizowane przez co najmniej 2 podmioty, z co najmniej dwóch obszarów objętych odmiennymi LSR. **Oznacza to, że w ramach planu działania LGD Nadarzyn-Raszyn-Michałowice będzie realizowana 1 operacja.**

Zakres z PS WPR odpowiadający przedsięwzięciu to:

„7. kształtowanie świadomości obywatelskiej o znaczeniu zrównoważonego rolnictwa, gospodarki rolno-spożywczej, zielonej gospodarki, biogospodarki, wsparcie rozwoju wiedzy i umiejętności w zakresie

innowacyjności, cyfryzacji i przedsiębiorczości, a także wzmacnianie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego, z wyłączeniem inwestycji infrastrukturalnych”,

„10. przygotowanie projektów partnerskich”

CEL 2 Włączenie osób w niekorzystnej sytuacji.

W ramach tego celu przewidziano do realizacji następujące przedsięwzięcia:

Przedsięwzięcie P.2.1 Infrastruktura turystyczna przyjazna środowisku – przedsięwzięcie polegać ma na wsparciu małej infrastruktury turystycznej z naciskiem na projekty mające w pozytywny sposób oddziaływać na środowisko.

Zakres z PS WPR odpowiadający przedsięwzięciu to:

„6.poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej”;

Przedsięwzięcie P.2.2 Infrastruktura opiekuńcza – w ramach przedsięwzięcia będzie rozwijana mała, niekomercyjna infrastruktura publiczna. Ma na celu poprawę dostępu mieszkańców obszarów wiejskich do małej infrastruktury, w tym do infrastruktury odpowiadającej na potrzeby osób młodych, seniorów bądź grup zdefiniowanych jako osoby w niekorzystnej sytuacji.

Zakres z PS WPR odpowiadający przedsięwzięciu to:

„6.poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej”;

„8.włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych lub osób w niekorzystnej sytuacji”;

Przedsięwzięcie P.2.3 Operacja w partnerstwie - przedsięwzięcie ma na celu wymianę doświadczeń związanych z upowszechnianiem wiedzy i praktyk zwiększających włączenie społeczne osób w niekorzystnej sytuacji. Przedsięwzięcie będzie realizowane poprzez operację w partnerstwie przez partnerów z obszaru jednej LSR. Podstawą realizacji operacji w partnerstwie jest umowa partnerska zawarta pomiędzy partnerami.

Zakres z PS WPR odpowiadający przedsięwzięciu to:

„7. kształtowanie świadomości obywatelskiej o znaczeniu zrównoważonego rolnictwa, gospodarki rolno-spożywczej, zielonej gospodarki, biogospodarki, wsparcie rozwoju wiedzy i umiejętności w zakresie innowacyjności, cyfryzacji i przedsiębiorczości, a także wzmacnianie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego, z wyłączeniem inwestycji infrastrukturalnych”,

„8.włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych lub osób w niekorzystnej sytuacji”.

VI.4 Przypisanie wskaźników do celów i przedsięwzięć w kontekście ich adekwatności do celów i przedsięwzięć oraz zgodności ze wskaźnikami dla programów, w ramach których planowane jest finansowanie LSR.

Wskaźnik LSR	Wskaźnik PS WPR	Realizujące wskaźnik przedsięwzięcie
W.1.1	R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich	P.1.1 Eko-Działalność gospodarcza
W.1.2	R.1 Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom	P.1.2 Projekt partnerski
W.2.1	R.41 Łączenie obszarów wiejskich w Europie	P.2.1 Infrastruktura turystyczna przyjazna środowisku P.2.2 Infrastruktura opiekuńcza
W.2.2	R.42 Promowanie włączenia społecznego	P.2.1 Infrastruktura turystyczna przyjazna środowisku P.2.2 Infrastruktura opiekuńcza P.2.3 Operacja w partnerstwie

Dla CELU 1 przewidziano następujące wskaźniki rezultatu z PS WPR:

Wskaźnik rezultatu W.1.1:

R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów PS WPR.

Definicja i cel:

Kwantyfikacja liczby utworzonych i zabezpieczonych miejsc pracy (poprzez np. wsparcie wymiany pokoleniowej) we wspieranych projektach.

Jednostka miary: Liczba utworzonych miejsc pracy.

Uwagi/zastrzeżenia:

Liczba utworzonych miejsc pracy w przeliczeniu na pełne etaty.

Należy liczyć tylko faktycznie utworzone nowe miejsca pracy oraz miejsca pracy zabezpieczone (poprzez np. wsparcie odnowy pokoleń, które jest formą wsparcia dla tworzenia miejsc pracy). Odnosi się to do zatrudnienia w momencie uruchomienia projektu, tj. jeśli projekt polega na utworzeniu przedsiębiorstwa, nie obejmuje zatrudnienia powstałego w fazie projektowania/budowy - konsultantów/architektów/budowniczych, ale zatrudnienie, które powstaje w momencie uruchomienia przedsiębiorstwa.

Nie należy liczyć pracy wolontariackiej, ale uwzględnia się samozatrudnienie.

Wskaźnik liczony jest w przeliczeniu na pełne etaty;

Wskaźnik ten obejmuje miejsca pracy utworzone dzięki wsparciu z planów strategicznych WPR, które obejmuje miejsca pracy utworzone w sektorze rolnym oraz zatrudnienie pozarolnicze na obszarach wiejskich.

Przedsięwzięcia realizujące wskaźnik W.1.1:

P.1.1 Eko-Działalność gospodarcza

Wskaźnik rezultatu W.1.2

R.1 Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom: liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) wspieranych w ramach PS WPR, by zwiększyć zrównoważoną efektywność gospodarczą, społeczną, środowiskową, klimatyczną i w zakresie gospodarowania zasobami.

Definicja i cel:

Kwantyfikacja zasięgu interwencji wspierających dostarczanie wiedzy, tworzenie innowacji i wymianę dla rolnictwa i obszarów wiejskich w celu poprawy zrównoważonych wyników gospodarczych, społecznych, środowiskowych, klimatycznych i efektywności wykorzystania zasobów, w tym dobrostanu i zdrowia zwierząt, przyczyniając się w ten sposób do realizacji wszystkich celów szczegółowych określonych w art. 6, a w szczególności do celu przekrojowego dotyczącego wiedzy i innowacji w art. 5. Liczymy tu liczbę osób, które "korzystają" z finansowanego działania, niezależnie od tego, kto otrzymuje płatności.

Jednostka miary: liczba osób.

Uwagi/zastrzeżenia:

Niezależnie od długości działania szkoleniowego/doradczego (godziny lub dni), beneficjent jest rozliczany w ten sam sposób (w całości).

Może dojść do podwójnego liczenia beneficjentów, ponieważ dana osoba może korzystać ze szkoleń za pośrednictwem różnych kanałów i kilka razy w trakcie okresu programowania. Unikanie podwójnego liczenia w planowaniu i sprawozdawczości byłoby jednak zbyt uciążliwe wobec korzyści, jakie by przyniosło.

Mierzenie wskaźnika będzie oparte na informacjach LGD

Przedsięwzięcia realizujące wskaźnik W.1.2:

P.1.2 Projekt partnerski

Dla CELU 2 przewidziano następujące wskaźniki rezultatu:

Wskaźnik rezultatu W.2.1

R.41 Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z PSWPR.

Definicja i cel:

Określenie ilościowe udziału ludności wiejskiej objętej interwencjami mającymi na celu poprawę dostępu do usług i infrastruktury, w tym do łączy szerokopasmowych.

Jednostka miary: liczba osób.

Uwagi/zastrzeżenia:

Wskaźnik dotyczy potencjalnych beneficjentów w gminach lub na danym obszarze (np. objętym działaniem LGD). Ludność wiejska tj. liczba mieszkańców obszarów wiejskich (zgodnie z definicją obszarów wiejskich stosowana w PS WPR dla podejścia LEADER/RLKS), na których operacja/inwestycja będzie oddziaływała (np. liczba mieszkańców określonego obszaru).

Mierzenie wskaźnika będzie oparte na informacjach od Beneficjentów lub z systemu teleinformatycznego ARiMR

Przedsięwzięcia realizujące wskaźnik W.2.1:

P.2.1 Infrastruktura turystyczna przyjazna środowisku

P.2.2 Infrastruktura opiekuńcza

Wskaźnik rezultatu W.2.2

R.42 Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego.

Definicja i cel:

Określenie liczby uczestników wspieranych projektów z zakresu integracji społecznej.

Jednostka miary: liczba osób.

Uwagi/zastrzeżenia:

Metodologia jest podobna do monitorowania liczby defaworyzowanych uczestników działań EUROpejskiego Funduszu Społecznego:

Do państwa członkowskiego należy decyzja, które grupy potrzebują szczególnego wsparcia, w zależności od sytuacji w kraju i wyniku analizy SWOT.

Odpowiednie grupy stojące przed szczególnymi wyzwaniami mogą obejmować osoby starsze, kobiety na obszarach wiejskich, migrantów, bezrobotnych, osoby niepełnosprawne, mniejszości (w tym społeczności marginalizowane) itp.

Wskaźnik będzie mierzony na podstawie informacji od Beneficjentów.

Przedsięwzięcie realizujące wskaźnik W.2.2:

P.2.1 Infrastruktura turystyczna przyjazna środowisku

P.2.2 Infrastruktura opiekuńcza

P.2.3 Operacja w partnerstwie

Uwaga:

Zakłada się, że dane do monitorowania i analizy realizacji poszczególnych wskaźników rezultatu będą pochodzić z systemu teleinformatycznego ARiMR,

Wskaźnik produktu:

Liczba operacji

Opis:

Dla wszystkich przedsięwzięć stworzono uniwersalny, zintegrowany wskaźnik, który obejmuje wszystkie operacje dla których zostały zawarte umowy przyznania pomocy. Wskaźnik ten będzie najłatwiejszy do pomiaru i jednocześnie ściśle skorelowany z wskaźnikami rezultatu.

Rozdział VII Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru

Jednym z najistotniejszych elementów realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju jest wybór operacji, które będą w ramach niej finansowane. To zrealizowane operacje przyczyniają się do postępów w realizacji celów, wskaźników oraz budżetu LSR opisanych odpowiednio w rozdziałach VI „Cele i Wskaźniki” LSR oraz rozdziale VIII „Budżet LSR”.

Strategia zostanie finansowana ze środków Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027, będzie realizowana w ramach Interwencji I.13.1 Leader/RLKS, gdzie wsparcie w ramach komponentu Wdrażanie LSR mogą otrzymać następujące kategorie wnioskodawców:

- osoby fizyczne, w tym wykonujące działalność gospodarczą,
- osoby prawne, w tym organizacje pozarządowe, jednostki sektora finansów publicznych, mikro- i małe przedsiębiorstwa
- jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym ustawa przyznaje zdolność prawną.
- wnioskodawcą może być również LGD w przypadku operacji własnych.

W tym rozdziale zostaną przedstawione założenia organizacyjne LGD dotyczące sposobu oceny w wyborze operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru operacji.

VII.1 Ogólna charakterystyka wewnętrznej organizacji pracy LGD, w tym przyjętych rozwiązań formalno-instytucjonalnych wraz ze związłą informacją wskazującą sposób powstawania poszczególnych procedur, ich kluczowe cele i założenia.

Najważniejszym dokumentem regulującym pracę LGD jest statut LGD. W statucie zawarto wszystkie podstawowe rozwiązania regulujące pracę LGD oraz jego organów. Statut został przyjęty przez Walne Zebranie Członków LGD i to do jego kompetencji należy jego zmiana.

Na podstawie § 15 statutu, do wyłącznej kompetencji rady należy wybór operacji i ustalanie kwoty wsparcia. Takie przyjęte rozwiązanie jest zgodne z art. 33 ust 3 lit d rozporządzenia 2012/1060. Wnioski po wyborze przez LGD są przedstawiane podmiotowi odpowiedzialnemu za ostateczną weryfikację kwalifikowalności przed ich zatwierdzeniem. W przypadku Interwencji I.13.1 podmiotem, który jest odpowiedzialny za przyznawanie i wypłatę pomocy na podstawie art. 10 ust 1 ustawy z dnia 8 lutego 2023 r. o Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 jest Samorząd Województwa, który wykonuje te zadania jako zadania delegowane Agencji Płatniczej (ARiMR). Tryb pracy Rady reguluje regulamin Rady. Procedury i kryteria wyboru operacji są opracowane w sposób przejrzysty i niedyskryminujący, pozwalają uniknąć konfliktu interesów i zapewniają, aby żadna pojedyncza grupa interesu nie kontrolowała decyzji w sprawie wyboru;

W regulaminie Rady wskazano, iż żadna pojedyncza grupa interesu nie kontroluje decyzji w sprawie wyboru operacji oraz zapewniono sposób postępowania w przypadku wystąpienia konfliktów interesu.

Skrócony opis postępowania z operacjami w przypadku LSR finansowanej z PS WPR:

Podejście klasyczne – operacje realizowane przez podmioty inne niż LGD oraz operacje własne

LGD uzgadnia z SW termin składania wniosków, w celu zachowania terminów wynikających z przepisów, LGD występuje o uzgodnienie terminu, na co najmniej 60 dni przed planowanym rozpoczęciem naboru wniosków;

Po akceptacji przez SW terminu naboru LGD podaje do publicznej wiadomości na swojej stronie internetowej ogłoszenie o naborze wniosków o przyznanie pomocy nie później niż 14 dni przed dniem planowanego rozpoczęcia terminu składania tych wniosków.

Termin składania wniosków o przyznanie pomocy nie powinien być krótszy niż 14 dni i dłuższy niż 60 dni. W uzasadnionych przypadkach termin składania wniosków o przyznanie pomocy może zostać wydłużony, co skutkuje koniecznością zmiany regulaminu naboru wniosków.

Ogłoszenie o naborze wniosków zawiera co najmniej:

- 1) nazwę LGD oraz zarządu województwa;
- 2) przedmiot naboru wniosków o wsparcie;
- 3) informację o podmiotach uprawnionych do ubiegania się o wsparcie na wdrażanie LSR;
- 4) termin, miejsce oraz formę składania wniosków o wsparcie;

- 5) miejsce publikacji regulaminu naboru wniosków o wsparcie;
- 6) dane do kontaktu.

Procedura wyboru operacji:

- LGD ocenia wnioski o przyznanie pomocy w terminie 60 dni od zakończenia naboru.
- Na ocenę wniosku składa się:
 - Weryfikacja formalna złożonych wniosków pod kątem ich kompletności.
 - Ocena zgodności operacji z LSR i lokalnymi kryteriami wyboru: na posiedzeniu Rady, zgodnie z kryteriami ustalonymi dla operacji.
- Ocena wniosków dokonywana przez LGD kończy się:
 - wpisaniem wniosków na listę rankingową, ogłoszeniem na stronie internetowej LGD i wysłaniem powiadomień do wnioskodawców.
 - przekazaniem Samorządowi Województwa dokumentów potwierdzających dokonanie wyboru operacji.

Protest

Wnioskodawcy nie będący LGD, w terminie 7 dni od dnia doręczenia informacji o wyniku oceny spełnienia warunków udzielenia pomocy lub wyniku wyboru wniosków o przyznanie pomocy wraz z uzasadnieniem oceny i podaniem liczby punktów otrzymanych przez operację oraz wskazaniem ustalonej przez LGD kwoty pomocy, przysługuje prawo wniesienia protestu od:

- negatywnego wyniku oceny spełnienia warunków udzielenia pomocy, albo
- wyniku oceny spełnienia kryteriów wyboru operacji, na skutek której operacja nie została wybrana, albo
- wyniku wyboru operacji, na skutek którego operacja nie mieści się w limicie środków przeznaczonych na udzielenie pomocy w ramach danego naboru wniosków o przyznanie pomocy, lub ustalenia przez LGD kwoty pomocy niższej niż wnioskowana.”,

W przypadku gdy limit środków przeznaczony na udzielenie pomocy w ramach danego naboru wniosków o pomoc nie wystarcza na wybranie przez LGD operacji, okoliczność ta nie może stanowić wyłącznej przesłanki wniesienia protestu.

VII.2 Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru zgodnie z wymogami określonymi dla programów, w ramach, których planowane jest finansowanie LSR z uwzględnieniem powiązania kryteriów wyboru z diagnozą obszaru, celami i wskaźnikami.

Kryteria wyboru operacji zostały opracowane i uchwalone przez Zarząd LGD. Kryteria te będą ewoluowały w czasie, co będzie mogło powodować potrzebę ich zmiany lub pewnej modyfikacji do zmieniających się uwarunkowań i potrzeb. Kryteria wyboru operacji pt. podejmowanie działalności gospodarczej preferują operacje, które zakładają wniesienie wkładu własnego, stworzenie dodatkowego miejsca pracy oraz utworzenie miejsc pracy dla osób z grup defaworyzowanych wskazanych w Strategii. Kryteria wyboru operacji pt. rozwijanie działalności gospodarczej preferują operacje, które zakładają wniesienie wyższego od wymaganego wkładu własnego i stworzenie większej ilości miejsc pracy oraz utworzenie miejsc pracy dla osób z grup defaworyzowanych wskazanych w Strategii. Wszystkie kryteria są przejrzyste i niedyskryminujące, a jednocześnie pozwalają na zróżnicowanie projektów pod kątem ich zgodności z przyjętymi wskaźnikami, co ułatwi wskazanie operacji, które w największym stopniu pozwolą osiągnąć założone w strategii cele.

W przypadku komponentu wdrażanie LSR przewidują następujące warunki dostępu:

powiązanie wnioskodawcy z obszarem objętym LSR,

zgodność operacji z LSR:

legalność – zgodność projektu operacji z przepisami prawa,

w przypadku działalności gospodarczej - uzasadnienie ekonomiczne

W przypadku operacji dotyczących obiektów zabytkowych – zapewnienie, iż obiekt jest zabytkiem (np. wpisany do Rejestru zabytków lub ewidencji zabytków),

W przypadku operacji realizowanych w partnerstwie - udział co najmniej 2 podmiotów;

Kolejność przysługiwania pomocy jest ustalana na podstawie oceny przy użyciu kryteriów wyboru operacji, które ustalane są przez LGD, przy czym warunki te będą logicznie powiązane ze stwierdzonymi potrzebami, określonymi celami oraz przyjętymi wskaźnikami rezultatu (realizacji celu LSR) oraz nie mogą być dyskryminujące.

Planowane jest zastosowanie różnorodnych kryteria wyboru:

- dostępne tj. warunkujące udzielenie wsparcia,
- rankingujące tj. premiujące operacje o określonym charakterze;
- oraz określenie minimum punktowego dla danych kryteriów wyboru.
- kryteria rankingujące operacje:
 - zapewniające racjonalne gospodarowanie zasobami lub ograniczające presję na środowisko,
 - dedykowane dla mieszkańców obszarów wiejskich, wykluczonych społecznie ze względu na przynależność do grup zdiagnozowanych jako grupy w niekorzystnej sytuacji,
 - realizowane przez kobiety
 - innowacyjne, gdzie innowacja jest określona na poziomie LSR (z uwzględnieniem stopnia rozwoju danego obszaru),
 - wykorzystujące lokalny potencjał (najlepiej endemiczny) tj. np. zasoby naturalne, w tym przyrodnicze, lokalizację, dziedzictwo lokalne, w tym kulinarne, popyt na szczególnego rodzaju usługi (np. srebrna gospodarka lub usługi opiekuńcze nad dziećmi itp.,
 - zapewniających tworzenie nowych miejsc pracy oraz zatrudnienie na nich pracowników, jeżeli taką deklarację złożył wnioskodawca w celu uzyskania dodatkowych punktów za spełnienie kryteriów wyboru (jeżeli dotyczy).

VII.3 Innowacyjność i inkluzyjność w kryteriach wyboru operacji

Ocena innowacyjności zostanie zastosowana podczas wyboru wszystkich projektów konkursowych, we wszystkich przedsięwzięciach realizowanych w ramach komponentu wdrażanie LSR.

Innowacyjność:

Zgodnie z definicją w dokumentacji konkursowej, przez innowacyjność rozumie się zmianę mającą na celu wdrożenie nowego na obszarze objętym LSR lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych (kontekst lokalny). Stopień oryginalności zmian:

Kreatywne – powstają w wyniku autorskiego pomysłu, dotyczą nowych produktów, usług, procesów lub organizacji.

Imitujące - wzorowane na wcześniej powstałych produktach, usługach, procesach lub organizacji. Dotyczące nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych.

Pozorne – w rzeczywistości nie są to innowacje w skali LSR. Są to jedynie drobne zmiany oferujące rzekome nowości. Kryteria oceny operacji pod kątem innowacyjności są najbardziej skomplikowane, dostarczają też wielu różnych problemów interpretacyjnych, dlatego też przy ocenie innowacyjności trzeba sobie odpowiedzieć na poszczególne pytania:

Nowość - Czy produkt lub usługa czy sposób rozwiązywania problemów jest zupełnie nowy, czy też opiera się na istniejących już rozwiązaniach? Innowacyjność zwykle kojarzy się z czymś zupełnie nowym i oryginalnym.

Wpływ - Jakie zmiany wprowadza dany produkt, usługa lub pomysł na wdrożenie? Czy może on znacząco wpłynąć na życie ludzi lub rozwój obszaru?

Skuteczność - Czy dany pomysł lub produkt jest w stanie osiągnąć zamierzone cele? Czy jest to skuteczne rozwiązanie dla konkretnego problemu?

Wyjątkowość - Czy dany pomysł lub produkt wyróżnia się na tle konkurencji? Czy ma on unikalne cechy lub przewagę w stosunku do innych podobnych produktów?

Potencjał rozwoju - Czy dany pomysł lub produkt ma potencjał na przyszły rozwój lub ulepszanie? Czy istnieje szansa na dalszy rozwój lub dostosowanie produktu do zmieniających się potrzeb rynku?

Warto zauważyć, że innowacyjność to nie tylko sama idea, ale również sposób jej wdrożenia i zdolność do osiągnięcia sukcesów.

Inkluzywność:

Inkluzywność rozumiana jest, jako powszechność, dostępność dla każdego członka społeczności (przeciwieństwo ekskluzywności); w aspekcie integracyjno-aktywizującym grupy w niekorzystnej sytuacji.

Czy operacja nie ma ograniczonych odbiorców? Podstawą realizacji zasady inkluzyjności są operacje skierowane dla wszystkich przedstawicieli lokalnych społeczności. Owszem założenia operacji mogą wprowadzać ograniczenia w uczestnictwie np. jakiś poziom wiedzy czy umiejętności, ale muszą wynikać z charakteru operacji.

Czy operacja jest zaprojektowana z myślą o grupach w niekorzystnej sytuacji?

Czy operacja będzie w odpowiedni sposób promowana, tak aby jak najwięcej osób mogło skorzystać?

Rozdział VIII Plan działania

Rytm realizacji LSR wyznacza kilka czynników, po pierwsze zainteresowanie lokalnej społeczności, które utrzymuje się od kilku lat na bardzo wysokim poziomie, po drugie uregulowania wynikające z przepisów, wytycznych, PS WPR oraz zapisów umowy ramowej.

Planowane do osiągnięcia kwoty w ramach kamieni milowych to; I kamień - 700 000 EURO; II kamień to 1 400 000, konieczne jest zaplanowanie postępu w realizacji LSR z pewnym „zapasem” , po to aby uniknąć problemów z realizacją kamienia milowego, gdy będzie dużo rozwiązanych umów. Ze względu na powyższe dla pierwszego kamienia milowego powinno być zakontraktowane min. 900 000 EURO, dla drugiego 1 600 000 EURO.

Duże obawy, ale też i nadzieje są związane z przejściem na składanie i obsługę wniosków wyłącznie przez system teleinformatyczny ARiMR.

Na początku realizacji LSR będzie postawiony nacisk na uruchomienie naborów dla JSFP, które najszybciej powinny odnaleźć się w nowych warunkach związanych z realizacją LSR.

Pierwszym ogłoszonym naborem będzie nabór w ramach Przedsięwzięcie **P. 2.1** Infrastruktura turystyczna przyjazna środowisku na kwotę 350 000 EURO, planowane jest jego ogłoszenie najwcześniej jak to będzie możliwe, a więc około II kwartału 2025 r. Kolejnym ogłoszonym naborem będzie nabór dla przedsiębiorców w ramach Przedsięwzięcia P.1.1 Eko-Działalność gospodarcza, w ramach którego przewidywane jest wsparcie 12 operacji. Nabory na pozostałe 10 operacji w ramach P.1.1 planowane są na przełomie roku 2025 i 2026, wraz z naborami na infrastrukturę turystyczną przyjazną środowisku **P.2.1** – 350 000 EURO oraz infrastrukturę opiekuńczą **P.2.2** – 308 000 EURO.

Pozostałe nabory zostaną przeprowadzone w pierwszym i drugim kwartale 2026, tak aby zapewnić wykonanie II kamienia milowego. W roku 2027 i 2028 przewidziane jest ogłaszanie naborów w przypadku pozostania wolnych środków, z możliwością przesunąć pomiędzy przedsięwzięciami. W 2029 nie jest przewidywane ogłaszanie naborów przez LGD.

Formularz 2. Plan Działania

CEL Szczegółowy	Lata	do 31.12.2024		do 31.12.2025		do 31.12.2026		do 31.12.2027		do 31.12.2028		do 31.12.2029		RAZEM 2024-2029	Program
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Razem wartość wskaźników	
C.1. Rozwój zielonej gospodarki															
Przedsięwzięcie P. 1.1 Eko-Działalność gospodarcza	wskaźnik produktu (liczba operacji)	0 operacji	0%	12 operacji	55%	10 operacji	100%	0 operacje	100%	0 operacji	100%	0 operacji	100%	22 operacje	PS WPR
Przedsięwzięcie P. 1.2 Projekt partnerski	wskaźnik produktu (liczba operacji)	0 operacji	0%	0 operacji	0%	1 operacja	100%	0 operacji	100%	0 operacji	100%	0 operacji	100%	1 operacja	
Wskaźnik rezultatu W.1.1 R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich		0 utworzonych miejsc pracy		0 utworzonych miejsc pracy		0 utworzonych miejsc pracy		0 utworzonych miejsc pracy		12 utworzonych miejsc pracy		10 utworzonych miejsc pracy		22 utw. miejsc pracy	
Wskaźnik rezultatu W.1.2 R.1 Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom		0 osób		0 osób		0 osób		0 osób		0 osób		25 osób		25 osób	

CEL Szczegółowy	Lata	do 31.12.2024		do 31.12.2025		do 31.12.2026		do 31.12.2027		do 31.12.2028		do 31.12.2029		RAZEM 2024-2029	Program
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Razem wartość wskaźników	
C.2. Włączenie osób w niekorzystnej sytuacji															
Przedsięwzięcie P. 2.1 Infrastruktura turystyczna przyjazna środowisku	wskaźnik produktu (liczba operacji)	0 operacji	0%	3 operacje	50%	3 operacje	100%	0 operacji	100%	0 operacji	100%	0 operacji	100%	6 operacji	PS WPR
Przedsięwzięcie P. 2.2 Infrastruktura opiekuńcza	wskaźnik produktu (liczba operacji)	0 operacji	0%	0 operacji	0%	3 operacje	100%	0 operacji	100%	0 operacji	100%	0 operacji	100%	3 operacje	
Przedsięwzięcie P. 2.3 Operacja w partnerstwie	wskaźnik produktu (liczba operacji)	0 operacji	0%	0 operacji	0%	1 operacja	100%	0 operacji	100%	0 operacji	100%	0 operacji	100%	1 operacja	
Wskaźnik rezultatu W.2.1 R.41 Łączenie obszarów wiejskich w Europie		0 osób		0 osób		0 osób		0 osób		0 osób		4000 osób		4000 osób	
Wskaźnik rezultatu W.2.2 R.42 Promowanie włączenia społecznego		0 osób		0 osób		0 osób		0 osób		0 osób		3000 osób		3000 osób	

Rozdział IX Budżet LSR

Formularz nr 3

PLANOWANA WYSOKOŚĆ ŚRODKÓW NA WDRAŻANIE LSR I ZARZĄDZANIE LSR				
Zakres wsparcia	Program/Fundusz			Środki (EURO) ogółem
	PS WPR	EFRR*	EFS+*	
Wdrażanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 2021/1060)	1 750 000			1 750 000
Zarządzanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 2021/1060)	412 500			412 500
Razem	2 162 500,00			2 162 500,00
* Wysokość środków danego funduszu na RLKS dostępnych dla LGD w danym województwie będzie wyższa o wartość wkładu krajowego, którego procentowy udział w tej kwocie jest określony dla danego FEW. ** W wierszu odpowiadającemu danemu EFSI, z którego LSR nie będzie finansowana, należy wstawić wartość „0”.				

Formularz nr 4

Plan wykorzystania budżetu LSR

Fundusz	Środki zakontraktowane (w EURO) do:													
	31.12.2024		31.12.2025		30.06.2026		31.12.2026		31.12.2027		31.12.2028		31.12.2029	
	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR
EFRROW	0	0%	708 363,64	40%	691 636,36	80%	350 000,00	100%	0,00	100%	0,00	100%	0,00	100%
EFS+														
EFRR														
RAZEM	0	0%	708 363,64	40%	691 636,36	80%	350 000,00	100%	0,00	100%	0,00	100%	0,00	100%

Rozdział X Monitoring i ewaluacja

X.1 Opis procesu monitorowania i ewaluacji.

Monitoring to systematyczne zbieranie informacji, które pozwolą ocenić, czy realizowane przedsięwzięcia są zgodne z planem i przyczynią się do osiągnięcia zamierzonych celów i rezultatów. Monitoring prowadzony jest w trakcie realizacji przedsięwzięć w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju i bada trzy elementy: harmonogram, budżet i rezultaty.

Ewaluacja to ocena jakościowa podejmowanych przedsięwzięć służących osiągnięciu celu i wskaźników LSR. Proces monitoringu i ewaluacji są względem siebie niezależne, choć pozostają w ścisłym związku, gdyż dotyczą tych samych zagadnień.

1) Monitoring

Monitoring realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju LGD Nadarzyn-Raszyn-Michałowice stanowi równoległy do jej wdrażania, ciągły i rutynowy proces wymagający zbierania i analizy danych oraz raportowania wyników w określonych przedziałach czasowych. Dla sprawnej jego realizacji, przyjmuje się, iż proces monitorowania, z uwagi na charakter prowadzonych działań, w sposób ciągły i na bieżąco, prowadzony będzie przez biuro LGD. Natomiast w odstępach półrocznych dokonywana będzie przez Zarząd analiza wyników prac w zakresie monitoringu, aby wprowadzić działania naprawcze i ograniczyć ryzyko ponownego ich wystąpienia. Jako metodę raportowania przyjmuje się pisemne sprawozdania nt. postępów w realizacji LSR. Niezbędnych danych do opracowania niniejszych raportów dostarczać będzie Zarządowi biuro LGD. Treść sprawozdań, zgodnie z zasadą jawności działania LGD, będzie podawana do wiadomości publicznej za pośrednictwem strony internetowej Stowarzyszenia. Zagadnienia podlegające monitorowaniu w zakresie realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju wraz z rozpatrywanymi kryteriami: stopień realizacji LSR – poziom osiągania przyjętych wskaźników produktu i rezultatu, realizacja budżetu – stopień wydatkowania budżetu w ramach przydzielonych środków na – funkcjonowanie LGD, projektów realizowanych przez beneficjentów, środków przewidzianych w planie działania, zgodność wydatkowania środków pod kątem osiąganych wskaźników, harmonogram realizowanych działań (dotyczy naborów wniosków o przyznanie pomocy) stopień wykorzystania środków, liczba osób korzystających z doradztwa. Głównym narzędziem badawczym w procesie monitoringu wdrażania LSR będzie ankieta monitorująca, kierowana do beneficjentów operacji, podejmowanych w ramach realizacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność objętego PS WPR na lata 2023-2027. Ankieta zostanie udostępniona w formie elektronicznej na stronie LGD. Bezpośredni nadzór nad zbieraniem danych z ww. ankiet sprawować będzie biuro LGD. Ponadto monitoringiem objęte będą działania biura LGD realizowane w ramach Strategii. Przygotowane będą roczne sprawozdania, uwzględniające aktywność biura w zakresie: liczby zorganizowanych szkoleń i doradztwa przeprowadzonych przez pracowników biura w– zakresie realizacji LSR (lista obecności), liczbę informacji dotyczących realizacji LSR zamieszczonych na stronie internetowej dla– mieszkańców (liczba wejść na stronę LGD), kluczowe wnioski z działalności organów LGD.

2) Ewaluacja

Ewaluacja to ocena jakości podejmowanych działań w celu ich lepszego zrozumienia, usprawnienia i dostosowania do potrzeb grupy odbiorców. W przypadku LSR ewaluacja to obiektywna ocena wszystkich jej etapów, tj. planowania, realizacji i mierzenia rezultatów. Powinna ona dostarczyć rzetelnych i przydatnych informacji pozwalając wykorzystać zdobytą w ten sposób wiedzę w procesie decyzyjnym. Ewaluacja pozwala na zgromadzenie danych i opinii pomagających w udoskonaleniu realizacji LSR i ocenie jej efektów a także określeniu stopnia zgodności z przyjętymi na etapie planowania założeniami. Stwierdzenie rozbieżności między założonymi i realnie osiąganymi rezultatami będzie wiązało się z koniecznością modyfikacji realizowanych działań.

Dzięki działaniom ewaluacyjnym można wskazać:

- słabe i mocne strony przedsięwzięć realizowanych w ramach LSR,
- powiązania pomiędzy zdiagnozowanymi problemami a osiąganymi rezultatami,
- kierunek i zakres modyfikacji harmonogramu lub budżetu.

Stąd ewaluacja wymaga gotowości i otwartości do wymiany opinii i elastyczności w dostosowaniu kolejnych działań zgodnie z rekomendacjami uzyskanymi w trakcie oceny. Ze względu na termin przeprowadzania ewaluacji względem LSR możemy wyróżnić:

- ewaluację wstępną (ex-ante) – przeprowadzana jest w trakcie planowania LSR. Jej podstawowym zadaniem jest ocena, na ile planowana interwencja z punktu widzenia potrzeb (sektora, beneficjentów) jest spójna w zakresie planowanych celów i sposobów ich realizacji, diagnoza potrzeb i oczekiwań grupy docelowej, identyfikacja potencjalnych trudności w kontekście społecznym, gospodarczym, prawnym.

- ewaluację bieżącą (on-going), która przeprowadzana jest w trakcie realizacji Strategii, jednak w przeciwieństwie do ewaluacji mid-term nie jest określony jej dokładny moment realizacji. Ewaluacja on-going przeprowadzana jest np. w przypadku, gdy monitorowanie ujawniło odchylenia od założonych wartości wskaźników. Jej efektem jest identyfikacja barier w realizacji celów.

- ewaluację końcową (ex-post) - przeprowadzaną po zakończeniu realizacji Strategii, poddającą ocenie skuteczność i efektywność interwencji, jej trafność i użyteczność, a także stopień realizacji założonych celów. Tego typu ewaluacja może stanowić cenne źródło informacji użytecznych przy planowaniu kolejnych interwencji. Głównym celem przeprowadzonej ewaluacji jest ocena działań określonych w LSR realizowanych przez LGD Nadarzyn-Raszyn-Michałowice biorąc pod uwagę adekwatność i użyteczność tych działań w efektywnym wydatkowaniu środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, w zgodzie z założeniami i kierunkami rozwoju nakreślonymi w Lokalnej Strategii Rozwoju.

Ponadto celem ewaluacji jest: ocena LSR tj. spójność diagnozy, celów, przedsięwzięć i rezultatów oraz trafność doboru wskaźników, zdiagnozowanie słabych i mocnych stron oferowanego wsparcia i wypracowanie sposobu ich rozwiązania, ocena stosowanych rozwiązań proceduralnych przyjętych w LSR oraz modelu funkcjonowania LGD, analiza postępów realizacji strategii, w tym analiza stanu kontraktowania i wydatkowania środków (poziom produktów), analiza LSR pod kątem możliwości osiągnięcia założonych celów (poziom rezultatów), badanie poziomu innowacyjności realizowanych przedsięwzięć. Ewaluacja będzie miała charakter hybrydowy a organem odpowiedzialnym za jej przeprowadzenie będzie Zarząd. Ewaluacja zewnętrzna daje obiektywność badania i możliwość wykorzystania wiedzy i umiejętności specjalistów w zakresie ewaluacji, a rolą pracowników biura będzie planowanie badań i ich bieżąca realizacja.

Wyniki ewaluacji mogą być przedstawione Zarządowi w formie raportu z badania ewaluacyjnego. Sporządzony raport ma na celu wykazać informacje o stanie zaawansowania realizacji poszczególnych działań oraz zaprezentować poziom osiągniętych wskaźników, a w szczególności: zakres osiągniętych wskaźników dla celów LSR, ocenę wartości wskaźników produktu, rezultatu dla każdego przedsięwzięcia, analizę aktualności celów strategicznych w stosunku do analizy SWOT analizę zasadności ilości przedsięwzięć i ich zakresów oraz wskaźników, zebranie uwag do członków Zarządu i pracowników LGD nt. funkcjonowania LGD szczególnie w trakcie naboru oraz uwag zgłaszanych przez Beneficjentów, zebranie uwag od członków LGD nt. funkcjonowania partnerstwa, wnioski dotyczące modyfikacji struktur i procesów wdrażania LSR, wnioski dotyczące aktualizacji oraz ewentualnych zmian w LSR.

Plan ewaluacji dla LSR LGD Nadarzyn-Raszyn-Michałowice:

a. przedmiot ewaluacji

Przedmiotem ewaluacji jest ocena skuteczności i efektywności realizacji LSR a w szczególności osiągnięte rezultaty i postępy w realizacji celów. Przedmiot ewaluacji będzie obejmował diagnozę czynników, które miały wpływ na proces wdrażania LSR tj. efekt rzeczowy i finansowy postępu i sposobu realizacji LSR oraz zadań wykonanych przez LGD Nadarzyn-Raszyn-Michałowice pod kątem ich skuteczności, efektywności i trafności w stosunku do założeń przyjętych w LSR. Ewaluacji poddane zostaną wskaźniki rezultatu, produktu wskazane w formularzu Cele i wskaźniki LSR – rozdział VI.

b. pytania kluczowe

W jakim stopniu podjęte przedsięwzięcia przyczynią się do osiągnięcia założonych celów w LSR?

- Jak przebiega wdrażanie LSR oraz jakie są mocne strony a jakie pojawiły się zagrożenia dla osiągniętych celów LSR? Jakie podjęto środki zaradcze?

- Czy realizowane przedsięwzięcia w ramach LSR prowadzone są z zachowaniem zasady efektywności i racjonalności tzn. czy nakłady finansowe równoważą płynące z nich korzyści?

- Czy realizowane przedsięwzięcia są zgodne z oczekiwaniami i potrzebami grupy odbiorców?

c. dobór kryteriów ewaluacji

Przyjęte kryteria ewaluacji Trafność – ocena stopnia, w jakim przyjęte cele LSR odpowiadają rzeczywistym potrzebom i oczekiwaniom grupy odbiorców Efektywność – ocena, czy realizowane przedsięwzięcia są optymalne tj.

czy nakłady finansowe i czasowe równoważą korzyści z nich wynikające Skuteczność – ocena stopnia, w jakim zostały osiągnięte cel główny i cele strategiczne oraz ich wskaźniki w stosunku do przyjętych założeń.

d. dobór metod badawczych oraz próby badawczej

Sposób pomiaru skuteczności i efektywności wdrażania LSR oraz poszczególnych wskaźników rezultatu, produktu i oddziaływania zostanie oparty na:

- ankietach wypełnianych (telefonicznie, e-mailowo i bezpośrednio) przez mieszkańców gmin obszaru LGD Nadarzyn-Raszyn-Michałowice, w tym z grupy odbiorców po zakończeniu poszczególnych przedsięwzięć badających poziom zadowolenia z otrzymanego wsparcia oraz oceny zmian, jakie dokonały się w aspekcie warunków życia mieszkańców i gospodarowania na obszarze LGD po wdrożeniu LSR
- 10 wywiadów kwestionariuszowych z członkami Zarządu LGD, Rady LGD, pracownikami biura LGD, i 20 wywiadów swobodnych z wybranymi beneficjentami w celu opracowania rekomendacji w zakresie realizacji LSR,
- 4 zogniskowane wywiady grupowe przeprowadzone na podstawie opracowanego scenariusza, jako uzupełnienie wymienionych powyżej narzędzi.

Dane źródłowe:

- Typ ilościowy - dane ilościowe będą pochodziły z wykorzystania aplikacji on-line oraz ze źródeł danych takich jak: sprawozdania, wyniki monitoringu.
- Typ jakościowy - dane jakościowe natomiast pochodzą będą z analiz opinii, wyników obserwacji, wywiadów kwestionariuszowych i swobodnych, grup fokusowych, ankiet ewaluacyjnych.

e. harmonogram

Prace ewaluacyjne obejmują obszar, na którym wdrażana będzie LSR dla LGD Nadarzyn-Raszyn-Michałowice i obejmują:

- Ewaluacja ex-ante
- Ewaluacja ex-post - podsumowująca całość okresu wdrożenia LSR
- Ewaluacja on-going w trakcie wdrażania LSR w celu identyfikacji barier realizacji poszczególnych celów, prowadzona corocznie w formule warsztatów refleksyjnych

X.2 Sposób wykorzystania wyników z ewaluacji i analizy danych monitoringowych.

Monitoring i ewaluacja LSR są kluczowymi elementami skutecznego procesu jej wdrażania, zapewniającymi pozyskanie informacji na temat postępów prowadzonych działań, w głównej mierze w kontekście realizacji przyjętych celów strategicznych i operacyjnych. Stanowią równocześnie narzędzia kontroli i oceny, umożliwiające korektę nieprawidłowości w procesie wdrażania LSR, poprzez wprowadzenie niezbędnych modyfikacji i uaktualnień przy realizacji opracowanej Strategii.

Podstawowymi aktami prawnymi na podstawie których będzie robiona ewaluacja są rozporządzenie wykonawcze komisji (UE) 2022/1475 z dnia 6 września 2022 r. ustanawiające szczegółowe zasady wdrażania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2115 w odniesieniu do ewaluacji planów strategicznych WPR oraz dostarczania informacji na potrzeby monitorowania i ewaluacji oraz wytyczne dotyczące ewaluacji w LEADER Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Wykaz wykorzystanej literatury

1. Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego
2. Europejski Zielony Ład, Komisja Europejska, Bruksela, 2019 r
3. Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej
4. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030: Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony, Warszawa 2019 r.
5. Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+